

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

161/75

Sv
per
fol
301

Status

nr 1
januari 1963
pris 1:50

RIKSFÖRBUNDET FÖR HJÄRT- OCH LUNGSJUKA

har ett program i den moderna socialpolitikens anda, sammanfattat i följande punkter:

att verka för att sociallagstiftning och arbetsvillkor på ett smidigt sätt anknyter till den handikappades individuella situation; trygghet under sjukdomstiden, men också att när tiden är mogen förhållandena inom arbetslivet medger möjlighet till en arbetsinsats, som motsvarar krafter och färdigheter,

att sjukvård och arbetsvård får sådana resurser att rehabiliteringen blir effektiv och når ut till alla som är i behov av sådan. En förutsättning härför är bl. a. en tillräcklig personalorganisation och ett tillräckligt antal platser i arbetsträning och skyddad sysselsättning,

att söka få till stånd en kontinuerlig upplysning genom möten, konferenser och utnyttjande av de möjligheter press, radio och TV erbjuder för att skapa en allmän opinion för de hjärt- och lungsjukas svårigheter, men även deras möjligheter att efter verkställd rehabilitering utnyttja sin återvunna arbetsförmåga helt eller delvis i produktionen.

130 lokalföreningar
i olika delar
av landet

16.000 anslutna medlemmar
verkar för
förbundets syften

*Genom att bli medlem verkar Ni för ett tryggare samhälle
åt hjärt- och lungsjuka!*

Socialreformens prövotid

Det nya året innebär att "socialbalken", med dess hopkoppling av olika försäkringsformer, sjukförsäkring, folkpensionering och tilläggspensionering (ATP), träder i kraft. Det blir i många avseenden ett prövoår. Man får känna sig för, se hur lagtexten ska förvaltas i praktisk handling. Mycket nytt har tillkommit och man kan nog redan nu spåra en viss tveksamhet hur det och det ska handläggas. Hela organisationsformen har stöpts om. Mot detta kan invändas, att många av de "gamla sitter kvar" på sina poster. Men sanningen är nog den att även de erfarna får liksom börja om från nya utgångspunkter.

Förtidspensioneringen med tre olika grupper av förtidspensionärer är något nytt. Klassificeringen i gruppenschemat blir en svår nöt att knäcka. Hel, halv och tredjedels-pensionen är inga lätta ekvationer att brottas med. Man kan våga gissa på en viss försiktighet — kanske man ska säga stränghet — vid bedömning av förtidspensioner. Vi kan nog inte undvika gnissel i maskineriet, särskilt i början. Det står emellertid klart att antalet förtidspensionärer kommer att öka — uppskattningsvis har beräknats att ca 30.000 nya förtidspensionärer tillkommer genom den nya gruppindelningen.

Sammankopplingen av pensioner och rehabilitering och i samband härmed prövning av förvärvsförmågan är en annan nyckelpunkt i systemet. I försäkringskassorna får de nya pensionsdelegationerna en svår

uppgift. Sakkunskap från länsarbetsnämnderna ska kopplas in i frågor om arbetsvård m. m. och med tanke på den betydelse man fäst vid "kvarstående" arbetsförmåga hos den handikappade, får man förutsetta att kommunikationerna mellan arbetsvårdsorgan och pensionsdelegation måste bli mycket livlig i framtiden.

I teorin heter det bl. a. att när man bedömer i vad mån arbetsförmågan är nedsatt skall "den försäkrades förmåga att vid den sjukdom eller det lyte, varom är fråga, bereda sig inkomst genom sådant arbete, som motsvarar hans krafter och färdigheter och som rimligen kan begäras av honom med hänsyn till hans utbildning och tidigare verksamhet samt ålder, bosättningsförhållanden och därmed jämförliga omständigheter." Citatet torde tillhöra de avsnitt man kommer att diskutera livligt. Vad man "rimligen" kan begära av en människa är ett tänjbart begrepp; ålder och bosättningsort är faktorer av mycket stor vikt då man planerar för en handikappad människa.

En tredje centralpunkt kan vara lämplig att ta upp. Den gäller de speciella förmånerna inom pensioneringens ram. Dessa tillägg gäller personer med "avsevärda vårdbehov". Invaliditetstillägget motsvarar nära hittills gällande vårdtillägg och blindtillägg och är avsett för dem som har ålders- eller förtidspension. En annan förmån heter invaliditetsersättning och utgår till försäkrad vars förvärvsförmåga är sådan att

han inte är berättigad till förtidspension.

Beträffande invaliditetsersättningen kan man bl. a. nämna att kvalifikationsgrunden är "höggradig nedsättning av kroppsorgans funktion", behov av fortlöpande hjälp av annan person, betydande merutgifter för färdmedel m. m.

Vi ska inte fördjupa oss vidare i de speciella förmånernas detaljer. Det bör dock nämnas att möjligheterna att erhålla dessa förmåner nu avsevärt utvidgats. Därmed har en svår bedömningsfråga radats till de föregående — i praktiken torde det även här bli svårt att praktiskt sortera upp hjälpbehoven. Socialbalken döljer många provostekar bakom sin av lagstiftarna säkerligen välmenade yttre fasad.

Avsikten är inte här att avskräcka för ett lagsystem, som i stort sett rymmer så många reella möjligheter för handikappade av olika kategorier. Det vore emellertid alldeles för ljusblått att tro att allt "kommer att klaffa med en gång". Sådana system är svåra att konstruera. Vi gläder oss åt att många tidigare brister, t. ex. den så ofta diskuterade "utförsäkringsprincipen" nu mönst-rats ut. Därmed är dock inte allt fullkomnat. Handikapporganisationerna har all anledning att ånyo uppliva ett slitet uttryck — "att med uppmärksamhet följa utvecklingen på området". Nu gäller det socialbalken i praktiken; dess första prövoår för alla dem som berörs av densamma.

Sixten Hammarberg

Medicinsk riksstämman om hjärtsjukdomar

Den medicinska riksstämman i slutet av året gav stort utrymme åt hjärtsjukdomarna och deras ställning i dagens samhälle. — Smaken i första rummet och hälsan i andra hand, var bl. a. kontentan av professor Gunnar Biörcks föreläsning i ämnet, när han kom in på födoämnen och val av kost.

Prof. Biörck fortsatte med att påpeka att det inte bara är kosten (förutom det direkta fettintaget innebär här för övrigt tydligen ett övermått av kolhydrater, främst mjöl, potatis, socker, en viktig faktor — eftersom de omvandlas till s. k. neutralfett i levern, vilket kan ha samma betydelse som kolesterolen för utvecklingen av åderförkalkning) som kan leda till de vanligaste formerna av hjärtdöden.

Vi har också att räkna med de minskade anspråken på vår fysiska arbetsförmåga (bilåkandet, stillasittandet), samt den ökade belastning på vårt nervsystem som tillvaron i dagens samhälle medför.

Naturligtvis fick man vid ett sådant tillfälle siffror att fundera på — här några plock ur tabellerna:

Av de ca 70.000 dödsfall som årligen inträffar i vårt land hör omkring 20.000 till coronarsjukdomen. Uppskattningsvis 40 procent av dem är hjärtinfarkter.

Antalet sjuka i coronarsjukdom i vårt land uppgår årligen till ca 100.000.

Dessa sjuka finns främst inom åldersgrupperna från 40 år och uppåt.

Sätter man folkpensionsåldern (67 år) som gräns utgör förlusten genom denna sjukdom i form av aktiva arbetsår före denna gräns 35.000 arbetsår för samhället. Till detta kan man lägga antalet förtidspensionerade, på grund av sjukdomen, vilket motsvarar minst 100.000 arbetsår.

Det finns mycket att göra ifråga om arbetsvård och eftervård framhölls av flera experter. Det framhölls också bl. a. ifråga om hälsokontroll, att man inte vet

om diagnoser av objektiva sjukdomstec-ken skulle påverka subjektivt friska personer att ändra sin livsföring och därmed minska riskerna.

När det gällde akutdödligheten underströk professor Biörck däremot att det finns mer att göra. Dödligheten i enbart hjärtinfarkt på medicinavdelningarna motsvarar inte sällan hela dödligheten på kirurgavdelningarna. Med de många möjligheter till aktiv terapi som nu finns kan man lyckas med det till synes omöjliga, men det kräver arbetskraft, och invärtesmedicinerna måste därför få lika stora resurser ifråga om utrustning och personal som kirurgerna har.

I fråga om de kirurgiska aspekterna på hjärtkärlsjukdomarna framhöll prof. Helge Wulff att de patienter som i dag söker sig till ett sjukhus för operation för en hjärt- eller kärlsjukdom har ofantligt mycket större chans att få fullgod hjälp än vad som var fallet bara för tio år sedan.

Alltjämt mer än 50.000 tbc-fall i dispensärregistren

Senast tillgängliga tbc-statistik — den för 1961 — visar tillhoppa (lungtbc och annan tbc) 51.388 kvarstående fall i centraldispensärernas register. Av dessa utgjordes 43.004 fall lungtbc. Motsvarande siffror (all tbc) utgjorde år 1960 53.981 — enbart lungtbc 45.015. Antalet nyupptäckta lungtbc-fall var 2.788 (2.887 år 1960). Tillfrisknade enl. centraldispensärregister var 6.144 (6.423 år 1960). Under 1961 avled i lungtbc 387 personer — sammanlagt alla slag av tbc blir siffran 409.

Av samtliga nyupptäckta tbc-fall

Nordens lungläkare om skärmbildsundersökningarnas framtid

Vid en träff med omkring 280 lungläkare från hela Norden samlade till det tjugoförsta Nordiska Lungläkaremötet i Lund i juni 1962 gjordes följande uttalande:

”1. Skärmbildsundersökningar av stora befolkningsgrupper är fortfarande det effektivaste medlet att uppsåra sådana tuberkulosfall, som inte nås genom de vanliga dispensärundersökningarna. Mötet vill därför rekommendera att undersökningarna tills vidare fortsätter i samma utsträckning som hittills, där inte erfarenheten visat att de redan nu kan koncentreras till vissa mera utsatta grupper.

2. Skärmbildsundersökningar har stor betydelse även för uppsårande av icke tuberkulösa sjukdomar, främst tumörer, sarcoidos och hjärtsjukdomar. Beträffande tumördiagnostiken vore det önskvärt att tätare undersökningar kunde utföras på personer över 40-årsåldern.

3. Nyttan av skärmbildsundersökning är inte begränsad till det år, då den utföres. Tvärtom är skärmbildsarkivet, både beträffande de positiva och de negativa fynden, av mycket stort värde för jämförelser vid framtida undersökningar av personer, som insjuknar i lung- eller hjärtsjukdomar.”

under 1961 — 4.088 — utgjordes 68 % av fallen lungtbc. Allmän skärmbildsundersökning har under år 1961 helt eller delvis genomförts inom följande sjukvårdsområden: Stockholms, Östergötlands, Blekinge, Skaraborgs, Kopparbergs, Jämtlands, Västernorrlands och Norrbottens län.

Status

Organ för Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka

Ansv. utg.: Einar Hiller
Redaktör: Sixten Hammarberg
Red. och Exp.: Kocksgatan 15, Stockholm
Telefon 41 39 99 och 44 40 40
Postadr.: Box 4149, Sthlm 4
Postgironr 95 00 11

Annonspriser: Omslagets sista sida ... 500:—
1/1-sida 400 1/2-sida 225:—
1/4-sida 125:— 1/8-sida 65:—
Småannonser: 58 mm spaltbredd 65 öre mm
90 mm spaltbredd 90 öre mm

Prenumerationspris: Helår 15 kr, halvår 8:25 kr

UR INNEHÄLLET:

TONGÅNGAR	7
LUND ÖPPNAR REHABILITERINGS- KLINIK	8
ARBETSVÄRDS- OCH HANDIKAPP- NYTT	12
HJÄLTAR I KÖLDGRADER	16
FRÅN DRAKBLOD TILL BANAN	18
BILDKRYSS	22

OMSLAGSBILD: SKOGSARBETE

Socialbalken träder i kraft

Omfattning och organisation

Vid årsskiftet träder den s.k. socialbalken i kraft. Lagen om allmän försäkring består av sjukförsäkring, folkpensionering och försäkring för tilläggspension (ATP). I detta omfattande lagsystem beröres här kortfattat om viktiga avsnitt i folkpensioneringen och sjukförsäkringen. Den nya reformen är i huvudsak baserad på följande organisation: En *allmän försäkringskassa* skall i regel finnas för varje landstingskommun samt i varje stad, som ej tillhör sådan kommun. Antalet försäkringskassor är 28. Där det behövs inrättas *lokalkontor*. Antalet lokalkontor beräknas till drygt 600. Många frågar sig nu: var tog de gamla pensionsnämnderna vägen — vem sköter våra pensioner nu? Svar: pensioner och sjukförsäkring kommer att behandlas av samma kassor, dvs. försäkringskassorna, men för pensionsärenden finns en särskild *pensionsdelegation* inom kassorna. Alltså gäller att vi får sjukförsäkring och pensioner inom en ram. Frågor om bl. a. förtidspension, invaliditetstillägg och invaliditetsersättning avgöres i allmän försäkringskassa av pensionsdelegationen.

I den nya reformen finns *de kommunala bostadstilläggen* kvar. Dessa förmåner är alltjämt inkomstprövade, de ligger under kommunernas egen fria prövning, och för handläggning av bl. a. dessa tillägg skall i varje kommun finnas en *försäkringsnämnd*. Riksförsäkringsverket kan dock medgiva att försäkringsnämnds verksamhetsområde omfattar flera kommuner eller del av kommun. Försäkringsnämnderna skall också stå kassans styrelse, pensionsdelegation och lokalkontor, till tjänst med råd och upplysningar om lokala angelägenheter.

I stora drag konstaterar vi alltså att försäkringskassans organ består av:

styrelse
pensionsdelegation
försäkringsnämnder

Styrelsen skall i regel bestå av sju ledamöter, varav en — ordföranden — utses av Kungl. Maj:t, en av medicinalstyrelsen och en av länsstyrelsen. Övriga ledamöter utses av landstinget eller, där fråga är om kassa, vars verksamhetsområde enbart av stad, av stadsfullmäktige. *Pensionsdelegationen* består av fem ledamöter: ordföranden i kassans styrelse, som tillika är ordförande i delegationen, två

av medicinalstyrelsen utsedda läkare och två av landstinget eller, om kassans verksamhetsområde utgöres enbart av stad, av stadsfullmäktige utsedda ledamöter. I pensionsdelegations sammanträde men ej i dess beslut äger den allmänna försäkringskassans direktör samt en företrädare

Hur mycket vet svenska folket om "socialbalken" — ett system av sociallagar, som praktiskt taget berör oss alla, vuxna och barn, friska och sjuka, förtidspensionärer och åldringar! Vi kommer alla, förr eller senare, i direkt kontakt med socialbalkens innehåll. Status försöker för sin del att här ge läsekretsen en snabbinformation om viktiga avsnitt i starkt koncentrerad form. Socialbalken träder som bekant i kraft vid årsskiftet 1963.

för länsarbetsnämnden deltaga. Försäkringsnämnderna prövar frågor om inkomstprövade folkpensionsförmåner, bl. a. kommunalt bostadstillägg.

Tillsyn och besvär

Riksförsäkringsverket utövar den centrala ledningen, har tillsyn över de allmänna försäkringskassorna samt utgör tillika *besvärinstans* över försäkringskassorna. Nöjer man sig inte med riksförsäkringsverkets beslut kan prövning begäras i *försäkringsdomstolen*. Över försäkringsdomstolens beslut får klagan inte föras.

Ansökan om pension

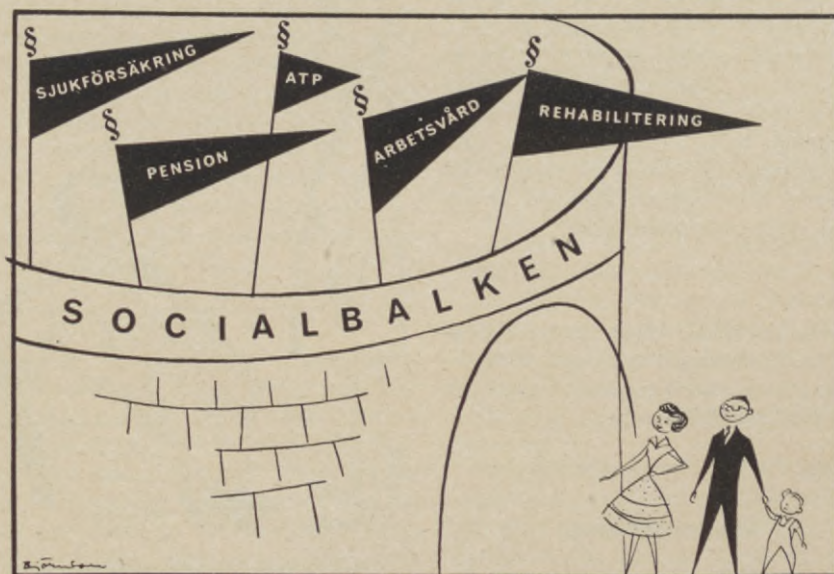
folkpension, tilläggspension, ATP, kommunalt bostadstillägg m. m., göres hos den allmänna försäkringskassa hos vilken sökanden är inskriven. Ansökan göres skriftligen å blankett enligt av Riksförsäkringsverket fastställt formulär. I regel gäller att rätt till förtidspension, invaliditetstillägg eller invaliditetsersättning, måste styrkas med läkarintyg.

Vilka erhåller förtidspension?

För rätt till förtidspension gäller att arbetsförmågan på grund av sjukdom, psykisk efterblivenhet, vanförhet eller annat lyte är *nedsatt med minst hälften*. Vidare måste nedsättningen av arbetsförmågan bedömas som *varaktig*. Är nedsättningen inte varaktig, men beräknas bestå en av-

Forts. å nästa sida

DET SOCIALA NYBYGGET...

Det blir bråttom i "nybygget" vid årsskiftet med samordnade försäkringar, blanketter och hålkort i massor. Status tecknare Sven Björnson har tittat på "bygget" (socialbalken) som vi ser här.

sevärd tid (minst ett år) utgår i stället sjukbidrag.

Det nuvarande sättet att inkomstpröva folkpensioneringens invaliditetsförmåner slopas. I stället kommer en gradering av förmånerna efter andra grunder. De pensionsberättigade indelas i tre grupper:

1. Endast ringa del av arbetsförmågan finns kvar — hel pension utgår.
2. Arbetsförmågan nedsatt med avsevärt mer än hälften — 2/3 av hel pension.
3. I övriga fall utgår 1/3 av hel förtidspension.

När man bedömer i vad mån arbetsförmågan är nedsatt skall hänsyn tagas till den försäkrades förmåga att, vid den sjukdom eller det lyte varom det är fråga, bereda sig inkomst genom sådant arbete, som motsvarar krafter och färdigheter. Hänsyn skall också tagas till utbildning, tidigare verksamhet, ålder, bosättningsförhållanden och därmed jämförliga omständigheter. Med inkomst av arbete likställes i skälig omfattning värdet av hushållsarbete i hemmet. Samma regler skall gälla för alla pensionsberättigade, alltså även för blinda.

Särskilda förmåner

Pensionerna kompletteras med särskilda förmåner till personer med avsevärda vårdbehov och till blinda, förutsatt att vårdbehovet eller blindheten inträtt före fyllda 63 år. Till grupper med nämnda vårdbehov utgår *invaliditetstillägg*. Invaliditetstillägget motsvarar nära nuvarande vårdtillägg och blindtillägg och är avsett för dem som har ålders- eller förtidspension. En annan förmån kallad *invaliditetsersättning* utgår till försäkrade vars förvärvsförmåga är sådan att de inte är berättigade till förtidspension. För dessa förvärvsarbetande gäller bl.a. att de på grund av höggradig nedsättning av kroppsorganens funktion är i behov av fortlöpande hjälp av annan person eller får vidkännas betydande merutgifter för färdmedel eller andra hjälpmedel för att kunna utföra förvärvsarbetet.

*

Invaliditetstillägg utgår med 1.200 kr och invaliditetsersättning med 2.000 kr oberoende av vederbörandes inkomst- och förmögenhetsförhållanden.

Schacklösning

Lösning till P. Våtarecus schackstudie: 1. Kf8 h3, 2. e7 h2, 3. e8D h1 D, 4. De6† Kg5, 5. De5† Kg4, 6. Le6† Kh4, 7. Df4 matt. Eller 6.—, Kf3, 7. D (L) d† med damvinst.

Folkpensioneringens ålders- och förtidspension kompletteras vidare med *barntillägg* motsvarande särskilda barnbidrag. Barntillägget utgör 1.000 kr per barn under 16 år. Vid partiell förtidspension nedsättes barntillägget i samma mån som pensionen.

Förändringar inom sjukförsäkringen

Grundsjukpenningen höjes från 3 till 5 kr om dagen. Grundsjukpenningens försäkrade är dels personer med en årsinkomst av förvärvsarbete på minst 1.800 kr, dels icke förvärvsarbetande gifta kvinnor och kvinnor med barn under 16 år i hemmet. De förvärvsarbetande som vid de nya bestämmelsernas ikraftträdande har en årsinkomst av 1.200 kr och sålunda är försäkrade för grundsjukpenning får övergångsvis behålla sin grundsjukpenning och får 5 kr om dagen. Ifrågasvarande regler gäller till dess den försäkrades årsinkomst av förvärvsarbete stigit till 1.800 kr eller sjunkit under 1.200 kr.

Reduktionen av sjukpenningen vid sjukhusvård höjes likaledes från 3 till 5 kr om dagen, dock högst hälften av sjukpenningens belopp. *Sjukpenningsskalan* bygges ut så att försäkringsskyddet omfattar förvärvsinkomster upp till 22.000 kr om året. Sjukpenningen i högsta sjukpenningklassen blir 28 kr om dagen. En viktig förbättring av sjukpenningsskalan har gjorts med att den nuvarande re-

duktionen efter 180 dagars sjukdom slopats. Sjukpenningen är alltså lika stor så länge den åtnjutes.

Samordning sjukförsäkring—pension

Den nya socialbalken bygger på principen att inga luckor i försäkringsskyddet skall uppstå och att s.k. dubbelersättningar inte skall förekomma. Det gamla begreppet "utförsäkring" försvinner. Rätten till ersättning från sjukförsäkringen är i princip ej begränsad till ett visst antal dagar utom för dem som åtnjuter ålderspension eller hel förtidspension från den allmänna försäkringen. Den som åtnjuter hel förtidspension kan ej vara sjukpenningförsäkrad, men däremot har han rätt till ersättning för sjukhusvård under en tid av sammanlagt högst 180 dagar. Om den som har hel förtidspension vid 67 års ålder övergår till att uppbära ålderspension, räknas de 180 dagarna gemensamt för den tid då den försäkrade uppburit förtidspension eller ålderspension. För den som har partiell förtidspension gäller vanliga regler, dvs. han är sjukvårdsförsäkrad för obegränsad tid och kan vara sjukpenningförsäkrad för den förvärvsinkomst han har kvar. *Märk:* det nya invaliditetsbegreppet har utformats som en arbetsinvaliditet, vilken har sin grund i medicinska faktorer.

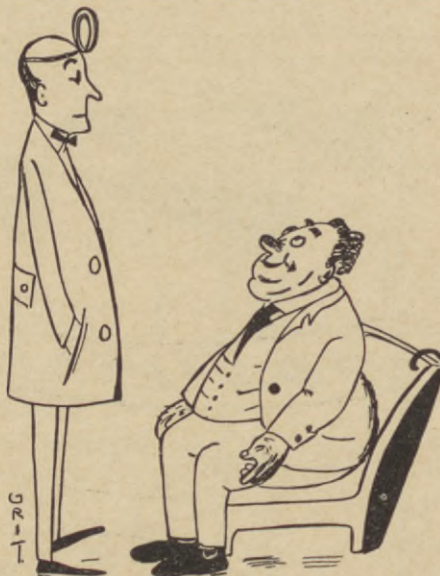
*

Viktiga avsnitt, som inte berörts i denna översikt, är indexreglering och värdebeständighet, sammankoppling av folkpensionering och tilläggs-pensionering (ATP) m.m. Viktigt är att komma ihåg att socialbalken i dess helhet trycker mycket starkt på att de handikappade skall kunna utnyttja sin kvarstående arbetsförmåga i produktionen — *rehabiliteringen* är ett nyckelproblem i socialbalken. Som angivits skall i de pensionsdelegationer, som ingår i försäkringskassorna, en företrädare för länsarbetsnämnden deltaga. Detta är givetvis av stor betydelse för att arbetsvården skall få kännedom och kontakt med den del av kassornas verksamhet, vilken berör rehabilitering och sysselsättningsfrågor för handikappade.

REDAKTIONEN

Status redaktion är tillgänglig för personliga besök och telefonsamtal endast fredagar mellan kl. 14—16. Redaktörsbefattningens förening med annan tjänst gör denna arbetsordning nödvändig. För ej beställda manuskript, bilder, teckningar m.m., kan redaktionen inte ta något ansvar.

Diagnos

— Det är inte lätt att ställa diagnos i ert fall — jag tror det är spriten.

— Nåja, då kommer jag igen när doktorn är nykter...

Tongångar

Det gamla årets upplevelser införs på avdelningen timade händelser och sedan är det bara att vänta på nya sensationer, förmedlade av radio, TV och tidningar. Förr i tiden var nyheterna "längre" och det berodde bl. a. på att nyhetsförmedlingen gick långsammare. Stenbocks kurrir friskade ju på ganska bra för att komma till Stockholm med nyheten om Slaget vid Hälsingborg. Trots alla stupade hästar på hans väg var nyheten ganska gammal — åtskilliga dagar — innan den kom till slottet och änkedrottningen i Stockholm.

Det ska gå undan nu för tiden och inga onödiga dröjsmål i nyhetsförmedlingen tolereras. Sportskribenterna har mest bråttom. De tänder stjärnor och släcker stjärnor med samma friska humör. "Ett nytt ämne för landslaget", hittad i någon underdivision, spikas upp i jätterubriker, ofta också med ett jättefoto. Den unge gossen, som blivit hastigt uppförstorad ur sin litenhet, blir en smula skakis, om han nu får chansen i de större sammanhangen. Är han bollspelare, blir hans förehavanden med trissan respektive läderkulan granskad ur alla synvinklar. Som ofta är fallet är det lätt att göra bort sig med dessa runda lekverktyg. Och en nytänd stjärna kan släckas lika hastigt av en annan skribent som hittat något bättre i en annan division.

Dessa enkla funderingar utspann sig på tåget till Lund i slutet av året. Vi hade tittat på en nyöppnad rehabiliteringsklinik, där vi fick följa svårt sjuka och handikappade i en hård strid för att återvinna förlorade färdigheter i organ och lemmar. Deras övningar gällde det rent

elementära, inga lysande kraftprov, men träningen och metodiken tycktes ändå ligga mycket nära vad en toppidrottsman sysslar med.

På en sådan här klinik fordras också hjärnhård vilja för att få muskler och leder att fungera. Man får så att säga sätta målet där man befinner sig. Den sjuke och handikappade kämpar hårt för att återvinna de mänskligt grundläggande färdigheterna, som gått förlorade för honom eller henne. Toppidrottsmannen äger dessa grundläggande färdigheter i rikt mått — han kämpar mot höjderna av mänsklig aktivitet.

Våra vänner på rehabiliteringskliniken arbetar inte i de officiella prestationernas rampljus, resultaten lysar inte i jättebokstäver, men det är väl inte uteslutet att de upplever något av idrottsmannens segerglädje då de klättrar uppåt i tabellen, vinner några "poäng" för varje dag i form av en bättre rörelseförmåga, en känsla av växande kraft och återställelse i organ och lemmar.

Sjuksängens "poängplockare" riskerar inte att bli sönderskriven i idrottsspalterna, men han delar mycket av segrar och nederlag med den aktive på tävlingsbanan. Från sanatorietiden minns man en och annan med förkärlek för fysiska krafttag — mer än vad krafterna tillät. Ibland gottade man sig åt tidigare bragder, i skidspåren, på fotbollsplanen och till och med i boxningsringen. Boxaren på avdelningen demonstrerade för kamraterna hur det gick till "på den tiden" och en revbensopererad beskrev med känsla och inlevelse den tid då han var "landets mest lovande junior på skidor" — vederbörligen betygsatt av vederhäftiga sport-skribenter. Lite var kände sig nog dessa "stjärnskott" en smula sloknade, men erfarenheterna hade ändå gett en kämpaglöd som inte helt sloknat — bra att ha även i sjukdomens dagar. Man kan kämpa vidare från den utgångspunkt man befinner sig — och man kan kämpa även i underläge! Det lärde oss besöket på rehabiliteringskliniken i Lund.

doktorn lovat. Arvids beryktade "höldpest" och hans kamp mot kolden måste enligt byns ritual ge honom ett namn — "Arvid Frysfot" låg nära till hands och ingen menade illa med det. Till och med kungar får ju tilltugg till ordinarie dopnamn, såsom Magnus Ladulås, Erik läspe och halte och Ivan den förskräcklige, för att nu plocka fram några ur hjältehögen.

Sociala notiser

Lån mot borgen ger socialhjälpstagare chans att starta eget företag

Socialnämnden i Stockholm har hos stadsfullmäktige begärt fullmakt att få teckna borgen för 400.000 för lån åt socialhjälpstagare. Under de senaste fem åren har socialnämnden tecknat borgen för 200.000 kr åt sjukdomsdrabbade och andra som själva vill försöka klara upp sina svårigheter. Resultatet av verksamheten kan betecknas som mycket gott.

I siffror redovisat har 56 stockholmare med denna hjälpform startat t. ex. kioskrörelse, tobaksaffär, frisersalong, snickeri, hönseri. I övrigt kan nämnas att 17 invalider, mest polioskadade, fått möjlighet att köpa bilar. De personer som får borgen av detta slag kan betrakta sig som vanliga låntagare i bank. Erfarenheterna hittills visar att amorteringarna på lånen i regel skötts bra.

"Normalbelopp" för socialhjälp höjs med sex procent i Stockholm

Vid årsslutet beslöt Socialnämnden i Stockholm att höja normerna för beräkning av behovet av socialhjälp med 6 å 7 procent. Normalunderstöden är avsedda att täcka huvudsakligen livsmedelskostnaderna. I Normalunderstöden ingår även en del andra familjeutgifter.

Hittills gällande normalbelopp höjs för ensamstående med 15 kr från 245 till 260 kr per månad och för makar — nu 370 kr — med 25 kr till 395 kr. Höjningen av understöden för de båda kategorierna skulle därmed bli 6,1 respektive 6,8 procent.

Socialnämnden beslöt att för barnfamiljerna höja beloppen till 80 (90) kr för första, 70 kr för andra samt till 60 kr för vardera av följande barn. Höjningarna för olika kategorier barnfamiljer varierar mellan 6,1 och 7,4 procent.

■ HJÄLTAR I KÖLDGRADER

Forts. fr. sid. 17

Som tröst för den skavanken kom en mindre pensionssumma från riks-försäkringen — det var "pensionen på Arvids tår", som gumman hans sa, förtjust över bidraget till försörjningen. Och så småningom — då Arvid blev äldre — skulle det bli pension "på hela kroppen" hade

◆ Lund öppnar ny rehabiliteringsklinik

Den nya socialbalken med en kombination av sjukförsäkring-pensionering-rehabilitering förutsätter större möjligheter att hjälpa människor till rätta medicinskt och socialt. Socialbalken träder i kraft vid årsskiftet och det kan vara skäl att ta

De viktigaste delmomenten inom den medicinska rehabiliteringen utgörs av:

1. Sjukgymnastik
2. Sysselsättnings- och arbetsterapi
3. Tekniska hjälpmedel

Medicinsk rehabilitering inleddes direkt efter sjukdomsförloppet. Det är alltså ett sätt att få kroppsorganen att fungera på nytt före de egentliga arbetsvårdsåtgärderna av mera yrkesinriktad karaktär.

F. n. har vi endast fem sådana här rehabiliteringskliniker i landet. Det skulle bl. a. betyda snabbare arbetsvårdsresultat, om vi hade tillgång till mera medicinsk rehabilitering på sjukhusen. Bl. a. kan nämnas att sjukgymnastiken är ett mycket viktigt moment till hjärt- och lungoperationer.

Överläkare Ake Stenram öppnar dörren till sin nya klinik, ett tillskott i det sjukvårdscentrum lasarettet utgör.

upp frågan om rehabiliteringen, främst därför att vår socialbalk bygger så starkt på de egna resurserna hos sjuka och handikappade. Man ska kunna utnyttja den arbetskraft som finns kvar, även om man tillförsäkras kompensation för den del av försörjningsförmågan som bortfallit.

I terapisalén, där den energiska kvinnliga terapeuten övar upp fingerfärdigheten hos sin patient med snickeri

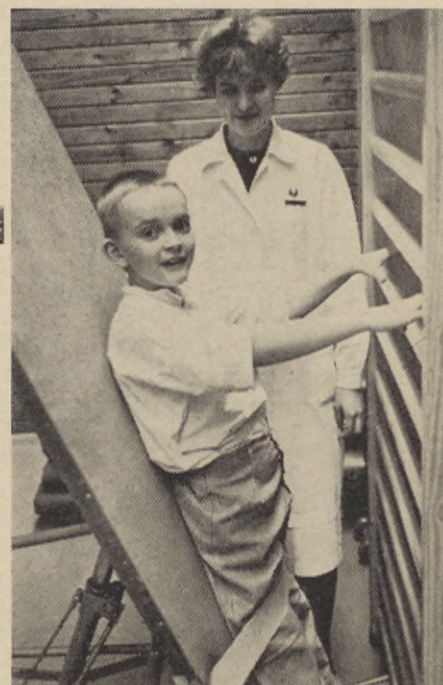
4. Kuratorsverksamhet
5. Psykisk och fysisk funktionsprövning
7. Psykoterapi

Den medicinska rehabiliteringen vidtar omedelbart efter själva sjukdomsförloppet. Man kan indela den fasen i tre huvudpunkter:

1. Att förebygga och häva av sjukdomen eller skadan betingade funktionsinskränkningar
2. Att förkorta sjukdomsperioden
3. Att bibringa patienten högsta möjliga grad av fysisk och psykisk duglighet

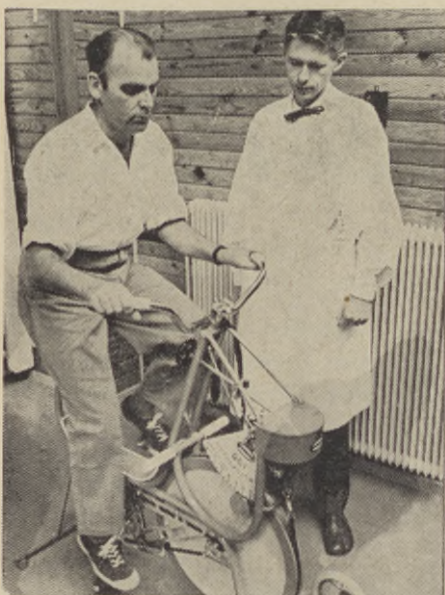
Delar av den uppräknade verksamheten bedrivs säkert vid alla sjukvårdsinrättningar. Vid ett fåtal lasarett har man samordnat verksamheten till särskilda rehabiliteringsavdelningar, men i stort sett har vi ännu inte kommit igång med den medicinska rehabiliteringen.

För att få en inblick i modern medicinsk rehabilitering gjorde Statens medarbetare ett besök i Lund, där man vid årsslutet just fått igång

I Gymnastiksalen ges all tänkbar hjälp för den här unge mannen med svårt rörelsehinder.

sin rehabiliteringsklinik. Den består av en liten gul byggnad på la-sarettsområdet och utgör ett nytt tillskott till alla de specialkliniker som finns där. Om vi nu för en stund försöker mjuka upp de termer vi här slösat med på de olika aktiviteterna bör först sägas, att kliniken gör skäl för sitt namn. Här försöker man verkligen att i praktiken genomföra rehabiliteringen, dvs. få "igång" de handikappade under sakkunnig ledning. Överläkare Åke Stenram visar oss omkring i gymnastiksalen där de två duktiga sjukgymnasterna arbetar intensivt med två patienter, som verkligen har det besvärligt. Det handlar om rörelsehinder, svåra skador så vitt vi kan uppfatta, och det fordras mycket av både patient och sakkunnig ledning

"Testcykeln" avslöjar i matematiska värden hur det står till med den kroppsliga konditionen.

för att få leder och muskler att fungera på nytt. I terapisalen vävs slip-sar vid en liten vävstol, som bl. a. har speciella anordningar för att mjuka upp skadade och stela fingrar, en snickarbänk finns också med verktyg för träslöjd. Denna flitens boning kommer att utökas med större utrymmen så småningom för metallarbeten m. m. upplyser dr Stenram.

Kapaciteten är ännu inte så stor. Kliniken har tio sängar för inneliggande patienter och därutöver kan man ta emot ca 20 polikliniska fall — patienter som kommer utifrån.

Kurator Maria Berglund har fullt upp med att reda upp de sociala problemen. Här granskar hon en ritning på lägenhet för en svårt handikappad.

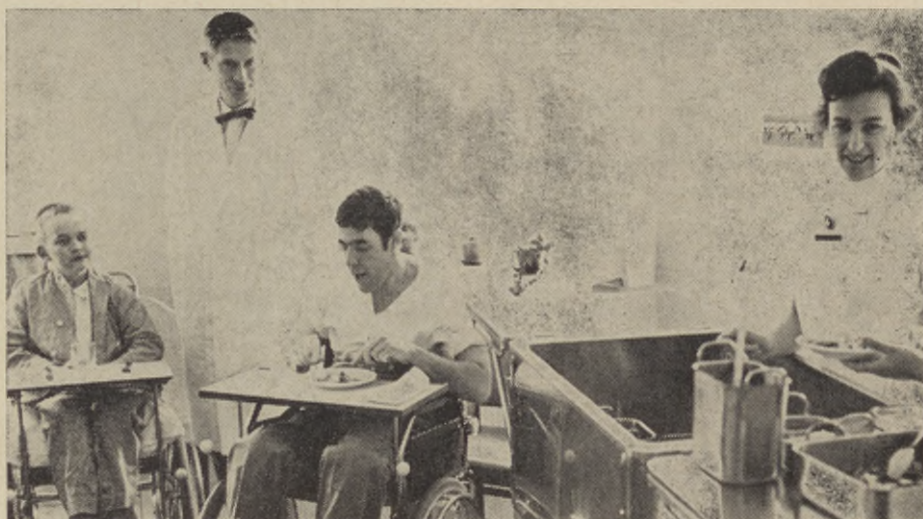
Många tekniska finesser finns i möbler och toalettutrustning, anordningar för att svårt sjuka och rörelsehindrade ska kunna sköta sig själva och den dagliga livsföringen. Man tar del av detta och konstaterar att medicinare och tekniker har mycket gemensamt i framtidens handikappvård.

I medicinalstyrelsens plan för dessa kliniker ligger platsantalet högre. Lund har börjat i mindre skala.

Med ett befolkningsunderlag på ca 400.000 människor i länet förefaller nog platsantalet i underkant — sett i socialbalkens anda att rehabilitera människor, göra dem i stånd att klara sig själva, få dem som också är mycket svårt handikappade att fungera bättre med hjälp av medicinska och tekniska landvinningar i vår moderna sjuk- och människovård. När man går omkring och tittar i klinikrummen, träffar läkare, sjuksystemer, kurator, sjukgymnast, terapeuter och andra befattningshavare, ser samspelet mellan patienter och deras medhjälpare, kommer liksom sammanfattningen i ett ord: det här är "den länk" som hittills fattats. Rehabiliteringskliniken blir liksom den viktiga slutstationen för sjukhusets samfälliga ansträngningar att ge patienten hälsa och färdigheter tillbaka. Man vill gärna ge de som makten haver på myndighetssidan ett erkännande för att det förstått behovet av denna sammanbindningsbana i modern sjukvård — de bör inte tveka att satsa mera på anläggningen, som väl ännu befinner sig i s. k. försökskostym. På tal om sammanbindning kan nämnas att doktor Stenram sätter stort värde på samarbete — i den meningen ordnas regelbunden träff t. ex. med arbetsvård och sjukvård var fjortonde dag.

FOTO: STAFFAN HAGBLOM
LUND

Angenämt mellanspel till dagens övningar. I matsalen ser vi i bakgrunden dr Stenram och längst till höger sjuksystem Ingrid Ljungberg. En hel del andra trivsamma människor kom tyvärr inte med på bilden av tekniska skäl, vilket vi hoppas de förstår och ursäktar oss.

● KONST I DAG:

Folkrörelsernas Konstfrämjande vill i sitt arbete inte bara presentera konsten här hemma, i sin utgivning av färggrafik och genom sina vandringsutställningar strävar man också efter att sprida kännedom om konsten i våra grannländer. Ett alldeles utmärkt exempel på detta gavs i fjol genom "Med Dannebrogen i topp", en utställning som visade såväl gammal som ung dansk konst, och i år bekräftas Konstfrämjandets ambitioner ytterligare genom vandringsutställningen "Vi flaggar för Norge".

Det är norrmännen själva som svarar för urvalet av konstnärer, då främst genom Bildende Kunstners Styre. I drygt tvåhundra nummer får vi här ett tvärsnitt genom norsk konst; från Norges store målare Edvard Munch över namn som Per Krohg och Reidar Aulie och fram till dagens unga konstnärer. Huvud-

Alf Rolfsen: Äppelplockning.

Vandringsutställningar

presenteras
av NILS-ERIC BJÖRSSON

vikten har man emellertid lagt vid ett rikt urval grafik av nu verksamma konstnärer och så gott som alla nummer — Munchs grafik undantagen — kommer att vara till salu; flera till Konstfrämjandets eget låga utgivningspris.

"Att vi någorlunda förstår varandra när vi talar är bara en sida av vår nära släktskap — även bildspråket vilar på samma grund, på samma traditioner", heter det i förordet. "Men det är som med dialekterna, de liknar varandra och är ändå så olika." Den norska utställningen är en välbehövlighet färgklick i vintermörkret.

*

Ett viktigt skede av den svenska konstens historia, verk från de betydelsefulla åren kring sekelskiftet 1900, presenterar Riksförbundet för bildande konst genom utställningen "Prins Eugén, J. A. G. Acke, Oscar Björck — tre målare kring sekelskiftet".

Prins Eugén var landskapsmålare och naturdyrkare; det mellansvenska landskapet men också den skånska ostkusten blev hans viktigaste motivkretsar. Sökte han sig utanför

Henrik Sörensen: Toni Veli.

rikets gränser inspirerades han främst av Italien. 1905 bosatte han sig på Valdemarsudde och utsikten därifrån kom att ge upphov till många motiv. Det är Valdemarsuddes hela samling av prins Eugens målningar som lånats ut till denna utställning.

Hos Acke får människan ett mycket stort utrymme. Han var en livsbejakande konstnär och hans glädje inför tillvaron återspeglas i hans dukar. "Jag fröjdar mig åt mina tankar och känslor, jag känner att jag lever, är medveten om världens skönhet", sade han också. Men medan prins Eugen tidigt fann sin personliga linje, kom Acke ständigt att söka nya uttrycksmedel.

Oscar Björck har inte bara födel-seåret gemensamt med Zorn, 1860. Han var vid sidan av Zorn också sin tids mest anlitade och ansedde porträttör; sina bästa resultat som konstnär nådde han i intima bilder som ofta kunde bli inträngande psykologiska studier.

Det är nu inte alltid som målarna använder sig av oljan för att uttrycka sig, ibland kan de gå till något som de kallar lätta tekniker, arbetsmetoder som förmedlar intryck av ljus, lätthet, grace o. s. v. Hit hör vattenfärgen, d. v. s. akvarellen och gouachen, samt färg- och pastellkritan. I utställningen "Vattenfärg och krita" från Riksförbundet för bildande konst ges en mångstämmig bild av vad som gjorts och görs inom dessa tekniker här hemma. Här förekommer namn som Sigrid Hjertén, Siri Derkert, Arvid Fougstedt, av de yngre noterar man t. ex. Lenart Rodhe och Carl Fredrik Reuterswärd.

*

En utställning som helt koncentrerat sig på akvarellen sänder Riksförbundet för bildande konst också ut: "Hundra år svenska akvareller". Urvalet går från Egron Lundgren, en av de allra mest uppskattade bland 1800-talets svenska akvarellkonstnärer. Hos Fritz von Dardel finner man skildringar av högreståndsliv under Karl XV:s tid. Naturligtvis kan man återfinna akvareller av Carl Larsson och Anders Zorn, de båda förde fram konstarten till en verkligt hög kvalitet. Zorns hela tidiga konstnärskap gick i akvarellens tecken. Ivar Arosenius sagofantasier och Carl Wilhelmssons västkustlandskap har självfallet fått sitt utrymme, liksom kolorister som

Axel Revold: Lofotenfiskare.

Grünewald och Ivan Ivarson. Prov på Nils Dardels bisarra fantasi kan man också finna; listan skulle kunna göras lång, låt oss bara tillfoga namn som Kylberg, Gideon Börje.

*

När man som Riksförbundet för bildande konst ställer samman en utställning på temat "Stad och land" är det ofrånkomligt att man samti-

digt presenterar ett stycke konsthistoria. Dröjer man först inför stadsmotiven finner man i namnen Gustav Alexandersson och Albin Amelin ett par representanter för den sociala skildringen. Proletär miljö söker sig också Björn Jonson till, här är det fråga om gammal förstad. Till naivismen knyter Sven Erixson an och det hade även Eric Hallström kunnat göra; men den målning som han representeras av här hör hemma i ett senare utvecklingskede, i den s. k. nya sakhögen: ett sakligt registrerande skildringssätt. Grünewald, Jolin, Ragnar Sandberg svarar för andra sidor i vår konsthistoria.

Svensk landsbygd kan väl inte fångas mer idylliskt än av Oskar Bergman. En grafiker som står folkvisestämningen nära är Stig Borglind och hos Emil Johanson-Thor har skånsk bondebygd fångats med stor detaljkärlek. Även här är det frestande att gå vidare, men vi får nöja oss med att varmt anbefalla utställningen.

Ridley Borchgrevinck: Hästar.

Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka hade vid årsskiftet 130 lokalföreningar. Medlemsantalet var drygt 16.000. I verksamheten ingår bl. a. 7 konvalescenthem i olika delar av landet. En upplysningskampanj om hjärtsjukas medicinska och sociala problem har pågått under år 1962.

Arbetsvårds- och handikappnytt - 1963

Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) framhåller i sin petita till regering och riksdag för budgetåret 1963/64 att den allmänna aktiviteten för de handikappades sysselsättning måste öka. Antalet arbetsvårdssökande har stigit hela den period arbetsmarknadsorganen haft en specialinriktad verksamhet på arbetsvård.

Antalet registrerade sökande på arbetsvårdsexpeditionerna var 1961 över 33.000 personer — siffran innebär en fördubbling av antalet inskrivna under en tioårsperiod. Trots ökningen i antalet inskrivna utgår AMS ifrån att siffran borde vara minst den dubbla, om man haft möjlighet att få kontakt med flertalet personer, som behöver aktiv arbetsvård.

Förr fick arbetsvården i stort sett sitt klientel från den allmänna arbetsförmedlingen. Nu utgör den sortens remisser enl. stickprov i vissa län omkring 1/4 av arbetsvårdsexpeditionernas sökande. Tendensen är ökning av remisserna från annat håll — direktremisser från sjukhus, vårdanstalter och socialvårdsorgan blir allt vanligare. Det rör sig ofta om svåra fall, där man från början vet att placementsfrågan ej kan lösas av den allmänna förmedlingen utan arbetsvårdsexpeditionernas medverkan.

Den medicinska vården är i stort behov av särskilda s.k. rehabiliteringskliniker för funktionsförbättrande behandling — endast fem större sjukhus har tillgång till sådana kliniker för den viktiga inledningen före andra åtgärder inom arbetsvården, dvs. de yrkesinriktade åtgärderna.

Arbetsvårdsorganens organisation och arbetsuppgifter kommer i hög grad att påverkas av verksamheten vid de nämnda klinikerna. För arbetsträning och skyddad verksamhet har 68 huvudmän upprättat institutioner med plats för ca 3.000 personer. Det totala behovet av tränings- och skyddade platser — inräknat arkiv- och beredskapsarbeten — uppskattar AMS till ca 20.000 platser, varför omedelbara ökade insatser inom såväl den offentliga som privata sektorn krävs för att inom rimlig tid fylla behovet. AMS framhåller att varje insats i arbetslivet är värd att tillvarata, inte minst från den enskilda människans synpunkt.

Personalförstärkning

AMS hemställer om en ökning av arbetsvårdens permanenta personal inom den offentliga arbetsförmedlingen med sam-

manlagt 105 nya tjänster. (F.n. finns 175 tjänster exkl. 5 konsulenter för döva.) De nya reformerna med förtidspensioner, sjukpenningförsäkring m.m. kräver ökad medverkan från arbetsvården inom den allra närmaste tiden. Ändrade ersättningsbestämmelser för läkare knutna till arbetsvården krävs, om man skall kunna få sådana att vid sidan om sin övriga verksamhet ägna tid åt arbetsvården. En rationell arbetsvård förutsätter medverkan av medicinsk sakkunskap.

Anordnande av verkstäder för handikappade

Under 1962 och 1963 beräknas antalet platser i arbetsträning och skyddad verksamhet successivt öka till 3.642. Den i föregående redovisade klyftan mellan tillgång och efterfrågan gör en kraftigare utbyggnad nödvändig. För budgetåret 1963/64 begär AMS för denna post ett anslag på 10 milj. kronor.

Driften av verkstäder för handikappade

För en kraftigare utbyggnad av verksamheten krävs en omprövning av statsbidragsbestämmelserna anser AMS. F.n. utgår det genomsnittliga driftsbidraget enligt gällande bestämmelser med endast ca 16 % av kostnaderna. En hälftendning av driftskostnaderna mellan staten och huvudmännen synes AMS vara den enda lösningen för att åstadkomma bestående insatser på detta område. AMS föreslår därför att statsbidraget till driften av verkstäder för arbetsträning- och skyddad sysselsättning fr.o.m. den 1 juli 1963 bör utgå med 50 % av huvudmännens nettodriftskostnader.

Ifråga om s.k. halvskyddade platser framhåller AMS att erfarenheten visar att det varit svårt att få industriföretag — även större sådana — att ordna sådan sysselsättning därför att villkoren för statsbidrag gäller för minst 10 arbetsplatser. För att ge möjlighet att sysselsätta även mindre grupper föreslås en ändring av ifrågavarande bestämmelser.

Sammanlagt hemställer AMS om ett förslagsanslag om 10 milj. kronor till driften av verkstäder för handikappade.

Yrkesutbildning och omskolning

AMS och KÖY (Överstyrelsen för yrkesutbildning) hemställer gemensamt om ett förslagsanslag av 150 milj. kronor. Man räknar med att inemot 30.000 personer —

därav ett stort antal handikappade — måste beredas utbildning under budgetåret 1963/64.

Näringshjälp

Den statliga näringshjälpen, som tidigare administrerats dels av AMS, dels av riksförsäkringsverket (pensionsstyrelsen) har enl. riksdagsbeslut helt överförts till arbetsmarknadsverket fr.o.m. den 1 juli 1962. Näringshjälp avser egna rörelser av olika slag och det maximerade beloppet till enskild person, 5.000 kronor, fastställdes 1947. Sedan dess har priser och penningvärde förändrats. Statsbidragsandel, som ursprungligen beräknades täcka 3/4 av kostnaderna, utgår f.n. i allmänhet med mindre än hälften. Även om landsting och hemortskommuner bidrar till en del av kostnaderna måste man ofta vända sig till privata institutioner, organisationer osv. för att få tillräckligt fyllnadskapital — ett förhållande som försvårar och fördröjer ärenden så att ett för en handikappad lämpligt objekt ofta övergår till andra, mera köpkraftiga personer. AMS föreslår därför att det maximerade statsbidraget för näringshjälp till enskild person höjs till 10.000 kronor.

Från anslaget till näringshjälp kan även bidrag till motordrivet fordon åt partiellt arbetsför erhållas, om vederbörande är beroende av sådant fortskaffningsmedel för sin utkomst genom arbete eller för förvärvande av yrkesutbildning. Motsvarande bidrag kan ej nu enl. bestämmelsen beviljas partiellt arbetsför som undergår t.ex. arbetsträning. Det förekommer fall, där arbetsträning för höggradigt invaliderad person endast kan ske med tillgång till lämpligt motordrivet fordon. AMS föreslår att nuvarande bestämmelser om "utkomst genom arbete eller förvärvande av yrkesutbildning" ändras till "utkomst genom arbete eller för att undergå arbetsvård".

Höjda utbildningsbidrag

AMS hemställer om höjda utbildningsbidrag till handikappade, arbetslösa och ensamställda kvinnor från den 1 jan. 1963. Levnadskostnaderna har stigit väsentligt sedan den senaste höjningen av utbildningsbidragen genomfördes 1959.

Grundbidrag 410 kr per månad föreslås höjt till 475 kr.

Familjetillägget för maka, vilket f.n. utgår med 55 kr vid utbildning i hem-

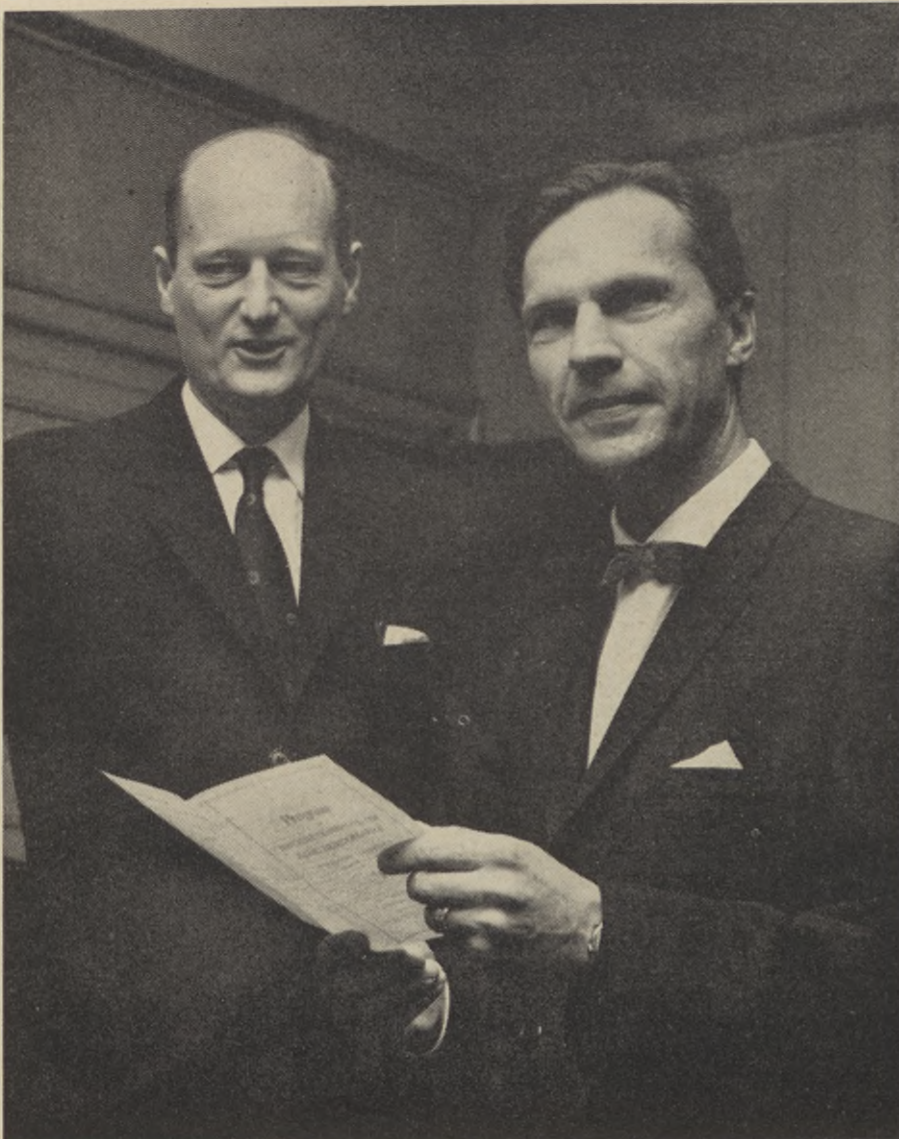
Forts. å sid. 20

● I BLICKPUNKTEN:

Vid det stora mötet om hjärtsjukdomarna på Konserthuset i Stockholm — se mittuppslaget! — bedrev pressfotograferna en liten privat jakt på lärt folk. Uppgiften var att infånga två professorer, helst på samma bild, och då de båda lärda männen också hade samma namn var man en smula fundersam över vem som var vem av "björkarna". Nåväl det skiljer i stavning på namnen, men sånt är inte så lätt i pressläggningsbrådskan.

◇

Nu hände ingen större olycka varken med stavning av namn eller på annat sätt. Här bredvid har vi de båda professorerna. För oss som har haft längre tid på oss att fördjupa oss i personfrågor, kan det vara skäl att ytterligare konstatera att de två herrarna är vetenskapsmän av internationellt format ifråga om hjärtsjukdomar. Vi hoppas att deras namnlighet inte inger utlandet bekymmer. Upplevelsen i direkt kontakt denna afton gav även belegg för att det är två herrar med högst egna profiler i sättet att vara

Professorerna Gunnar Biörck (till v.) och Viking Olov Björk samspråkar bakom kulissen före framträdandet på Konserthuset i Stockholm.

Professorer "I HÖRNAN"

och redogöra för sina fackområden. Den som har sinne för vetenskaplig klarhet och god framställningskonst behövde inte gå hem besviken från denna sammankomst, bevisad av ca 2.000 personer.

◇

Professor Gunnar Biörck lärde oss det mesta om hjärtsjukdomarnas orsaker. Att vi inte är alldeles oskyldiga själva, när det gäller blodfettsvärden, stillasittande levnads-sätt, cigarettförbrukning, högt blodtryck m. m. framgick också. Vandringen bland tabellpyramiderna visade med all klarhet att den "bistra" ransoneringen under krigsåren gav oss bättre hjärthälsa. Nu ville naturligtvis inte professorn gå så långt att vi ska införa livsmedelsransonering på nytt. För att undvika åder-

förkalkning och hjärtblodpropp finns i alla fall ett mycket enkelt recept för en var: sund livsföring. Å andra sidan fick vi även veta att "man kan leva länge med sin hjärtsjukdom", anpassa sitt liv till sjukdomen. En omställning av livsföringen till hjärtats resurser visar bl. a. att vi har ett stort och föga kartlagt rehabiliteringsbehov för stora grupper av hjärt- och kärlsjuka. Som medicinare kunde professor Biörck tillägga att det finns verk-samma mediciner mot hjärtsjukdom.

◇

På det kirurgiska avsnittet lät oss sedan professor Viking Olov Björk få en inblick i hjärtkirurgens möjligheter. Och det är minsann inga småsaker som åstadkommit på se-

nare tid. Hjärt- och lungmaskinen har gjort det möjligt att operera ett "blodtomt" hjärta, konstgjorda hjärtdelar sätts in och med hjälp av elektriska hjärtstimulatorer kan hjärtkapaciteten förstärkas. Några operationsfilmer med realism, som enligt en stockholmstidning "ingen filmcensor i världen skulle våga släppa fram" visade hur en modern hjärtkirurg arbetar. Publiken kunde här inte fordra mera ingående information — det positiva inslaget var tillräckligt starkt för att förebygga ev. skräckkänslor och i det avseendet hade professorn bedömt sin publik riktigt. Några s. k. svimningstendenser förekom inte hos de närvarande inför de blodiga filmavsnitt som ingick i den myckna sakkunskapen från professorernas hörna.

Final för upplysningskampanj om hjärtsjukdomar

Final för upplysningskampanj om hjärtsjukdomar
Vi får här något postfestum ge några glimtar från det stora upplysningsmötet i Stockholms Konserthus den 2 oktober 1962. Av pressläggningsskäl har inte Status kunnat redogöra för den fina avslutningen på en landsomfattande kampanj om hjärtsjukdomar tidigare. Som bekant har vi tidigare gett glimtar utifrån landet där dessa upplysningsmöten pågått under hela 1962. Så kom alltså höstens final till Stockholm. Arrangörerna var Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka och Svenska Nationalföreningen mot Hjärt- och Lungsjukdomar i samverkan med lokalföreningarna för dessa sjukdomsgrupper i Stockholms stad och Stockholms län. Ett så gott som fullsatt Konserthus — ca 2.000 personer — fick en sakkunnig information om dagsläget för de hjärtsjuka: föreläsningar av professorerna Gunnar Björck och Viking Olof Björk om de medicinska frågorna och en redogörelse för arbetsvårdens syn på problemen av byrådirektör Roland Ericsson i Kungl. Arbetsmarknadsstyrelsen. Föreläsningarna beledsagades av filmer och för att mjuka upp programmets karaktär och ge publiken möjlighet att andas ut mellan programpunkterna i all denna spännande sakkunskap hade ett förnämligt underhållningsprogram satts in. Vi tror att sällan har så mycken sakkunskap och god upplysning förmedlats på ett så njutbart och trevligt sätt. Bildsvepet som Status arbetsvillige fotograf presenterar är kanske det bästa beviset härför. Molly Åsbrink höll ihop trådarna och de olika programpunkterna som en god och charmerande konferencier.

Omkring 2.000 personer i Konserthuset deltog i upplysningsmötet om Hjärtsjukdomar.

En fin slutvinjett gjorde Internationella folkdansklubben i färggranna dräkter.

Calle Jularbo spelade och berättade för publiken om dragspelet och dess historia.

Operasångerskan Busk-Margit Jonsson avtackas för sin medverkan och får blommor av Molly Åsbrink (t. h.).

Foto: DAGENS BILD

(Harry Berger)

Den stora grupp de hjärtsjuka utgör kräver större resurser för arbetsvård i form av yrkesmässig rehabilitering, skyddad sysselsättning, näringshjälp, lönsamma hemarbetsuppgifter m. m.

Professor
Gunnar Björck,
Stockholm:

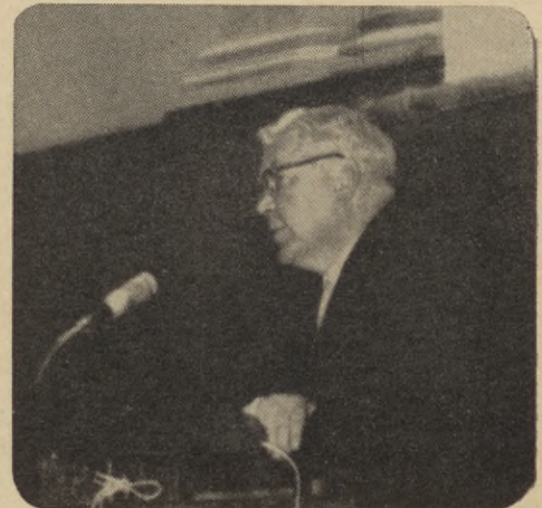
De hjärtsjuka i Sverige beräknas till minst en halv miljon människor, varav ca 200.000 under pensionsåldern. Här finns ett stort dolt rehabiliteringsbehov för en sjukdomsgrupp, vars sociala svårigheter inte kartlagts.

Professor
Viking Olof Björck,
Uppsala:

Hjärtkirurgin arbetar nu med många nya metoder. Hjärt- och lungmaskinen gör att man kan hålla hjärtat öppet och blodtomt under lång tid då man opererar. Konstgjorda hjärtklaffar är en nyhet som prövats med framgång.

Byrådirektör
Roland Ericsson,
Arbetsmarknadsstyrelsen:

Då kölden nöp till ordentligt på vintern kunde det bli en hel stugdag mitt i veckan, dvs. man höll sej inom hus. Kreaturen sköttes, liksom matbestyren, och så eldade man förstås i järnspisarna tills de var rödglödga. Springorna i fönstren hade klistrats igen redan tidigt på hösten. Röken stod som raka linjalstreck ur skorstenarna, hela byn låg alldeles stilla en sådan köldens dag. Det fanns folk, som låg kvar i sängen hela dan, inte vågade sätta fötterna på golvet, för det drog så okristligt genom golvspringorna. Man låg under täcken, filter och skinnfällor, väntade på bättre väder, låg och vred på sig, gruvade sig för att lämna den goa, sköna sängvärmens. — På mä kaffepannan, kärning, å titta i skåpet efter påsen mä "loppulvret" jag köpte på apoteket i höstas! Lopporna, i de hårt stoppade halmadrasserna, visste att utnyttja sina fördelar en sådan kölddag, fick ett extra mål, bet i magert torparkött och hoppade och dansade i sänghalmen av glädje som svarva kannibaler kring sina köttgrytor.

◇

Det fanns folk som ändå trotsade kylan. Inte därför att de var särskilt modiga eller okänsliga för låga temperaturer. Nej, orsaken till att man bröt den allmänna köldstrecken kunde ha sin alldeles speciella förklaring. Man kunde t. ex. vara alldeles säker på att när vinterns köldknäpp kom träffa på byns s. k. latmask, en figur som enligt samstämmig folkopinion led av kronisk arbetsskräck, med yxan på axeln på väg till skogs. Hans köldtrots hade ganska lite gemensamt med Karl XII och hans karoliner på de ryska slätterna. Den hastigt påkomna verksamhetslusten hade en annan förklaring. Det fanns sällan en vedpinne i reserv i vedboden. Lusten att leva var dock så pass stark hos denna arbetsovilliga människa att han dock föredrog arbetets förbannelse istället för att frysa ihjäl.

◇

Yxhuggen ekade mellan träden på köldens vilodag, då normalt flitiga tvingades att låta verktygen vila. Då kölden och gradantalet visade mänskligare ansikte återgick latmasken till en loj tillvaro igen, en vardag, som bestod av lite småpyssel under en sträng husfrus över-

Hjältar i köldgrader

TEXT: KI-LO-WATT

TECKNINGAR: SVEN BJÖRNSON

Björnson

vakning. Ödets nyck hade nämligen försett denne märklige man med en guldgruva till hustru, en som med sömnd, strumpstickning, hönsavel och allsköns nyttiga konster höll torparstugans finanser på en hygglig nivå. Ett skuldfritt torpställe hörde till mannens oförtjänta gåvor. Han var ett levande bevis på Skriftens ofta misstolkade ord att man inte skall ha bekymmer för morgondagen. Den dag han ingick som "äkta" hälft med hustrun och medföljande torpställe var bekymren för brödet borta. En och annan köldknäpp med påtvingad vedhuggning var endast ägnad att stärka

hans fysik för fortsatt lättjefullt samliv med den kvinna han lyckats förvärva.

◇

Köldtrotsaren nummer två hörde också till den typen som endast sporadiskt förekommer på arbetsmarknaden. En gång i tiden hade han av en omtänksam far tvångskommerats till stan för att studera. I avsaknad av alla förutsättningar att bli "en fin man" blev det en mänsklig konkurs, ett misslyckande som tog knäcken på ett annars hyggligt ämne till människa. Om det nu var latinet eller pedagogerna på lärdo-

mens höjder som dragit ned rullgardinen blev väl aldrig klart eftersom byn inte förfogade över någon opar-tisk utredningskommission. I alla fall var det fråga om en som stannat i växten mot samhällets höjder. När han gick till handelsboden satt alltid en svart hatt högt på huvudet och en grön väska hade han uppkörd i armvecket, inte olik bank-tjänstemän och portföljgubbar man såg i stan. Till skillnad mot byns gubbar tuggade han inte snus utan åt plommon. Plommonpåsen och ortstidningen låg i väskan. Plom-monstopet satt högt på hjässan, oavsett årstid och väderlek. Naturligtvis hade man sina funderingar. En som var så korkad i knoppen att han inte klarade sin examen i stan var nat-urligtvis okänslig för köld också. Innanför det pannbenet fanns ingenting som kunde koka eller frysa. Det fanns en annan teori — han var helt enkelt för lat att gå de många trappstegen upp på vinden och hämta vintermössan! Därför satt hatten på året om.

Tredje mannen i köldsamman-hangen var motsatt de två andra. Ingen skulle ha kommit på tanken att sätta stämpeln lat på honom. Tvärtom var väl aktiviteten alldeles för stor eller rättare ekonomin så svag att det inte fanns den minsta marginal för extra vilodagar, då andra lät verktygen vila. Ingen hå-nade honom för den skull, och de som ev. hade en tittglugg frosten in-te täppt till såg med oro då han på vinterns kallaste dag med sin svarta Pärla, så hette märren, gav sej av upp mot sjöändan, där timmerskif-tet låg. Ångan stod som struten i ett lokomotiv ur hästens näsborrar. Ar-vid själv kröp ihop på kälken, lik-som för att söka skydd bakom häst-rumpan, kälkmedarna skrek gällt vid beröringen med den kalla snön. Det var som de döda tingen ville varna de två levande denna köldens bistra morgon. — Kors för attan! I dag kommer Arvid att frysa sej till döds, till men för alla fordringsägarna, växlarna, gumman och hela barnskaran, var reflexionerna från titthålen genom rimmet i fönster-rutorna.

Så illa gick det inte, men Arvid blev brännmärkt för dristigheten, brännmärkt för all framtid kan man säga. Trots att han sprang som en

En figur som enligt folkopinionen led av arbetskräck...

hundrameterslöpare bitvis bredvid timmerlasset var strumporna fast-frusna på fötterna, då han kom hem på kvällen. Och det var inte så väl beställt med övriga kroppsdelar hel-ler. Som det inte var sed att uppsö-ka doktor för småsaker envisades Arvid att sköta frostsåren själv med hjälp av hundfett och andra hemma-gjorda mediciner, men då det bör-jade uppstå stora, svarta bölder, inte olik vad som förekom vid den di-gerdöd ungarna snövlade om ur sina skolböcker, blev Arvid rädd på allvar. Kanske var det böldpest i så-ren? Bäst att ge sej iväg till doktorn ändå så att det inte blev någon epi-demi som på 1400-talet, då böldpes-ten krävde massdöd i byar och län-der.

Och tur var det att ungarnas läx-läsning ur historieboken under fo-togenlampans sken satte fart på Ar-

"Plommonstopet" satt högt på hjässan, oavsett årstid och väderlek.

vid. Doktors ansikte blev precis inte vänligt, då han hörde att pa-tienten själv "pepprat" i såren med röksvamp, hundfett och andra mys-tiska medikamenter. Frostsåren var "misskötta", lindrigt uttryckt. Dok-torn hade ett styft jobb med att ren-göra dem från den hemmagjorda smörjelsen. Till sist blev det färdigt för en kirurg att ta hand om Arvid, som kände sig hudflängd i dubbel bemärkelse. I allt hade behandling-en varit framgångsrik, men Arvid fick dock släppa till två tår på ena foten för operationskniven, vilket kirurgen menade var en ganska ringa tribut för en som råkat ut för en "böldpest" av detta hemska slag. Arvid kunde fortsätta att arbeta, var nästan lika rörlig som förr med un-dantag av en viss stelhet i ena foten.

Forts. å sid. 7

Pristagare

till bildkruss nr 8 och 9

Pristagare till bildkruss 8:

1:a pris kr 25:—, Aina Wikström, Östra Kyrkog. 5, Boden. 2:a pris kr 10:—, Elis Eriksson, Bergsmansg. 54, Karlskoga. 3:e pris kr 5:—, Sjuksköterskan Ulla Finne, Östanlid Sanatorium, Jakobstad, Finland.

Pristagare till bildkruss 9:

1:a pris kr 25:—, Erling Johansson, Bell-mansgatan 5 B, Jönköping. 2:a pris kr 10:—, A. Samuelsson, Ernst Torulfsgatan 13 C, Göteborg Ö. 3:e pris kr 5:—, Bror Palm, Bryggargatan 45, Teg.

Lösning nr 8

TB — RA — SF — OD — STOFF — SR — KANEL — VASS — UDDE — I — SMAL — STRÅ — PASTELLER — C — JAG — TROR — INTE — DET — K — BÖN — BIOSAL — RISK — A — KO — NAPPAR — SA — BRA — HÅR — BRONS — I — DOSOR — L — HÖTAPP — O — BORD — SKRIV — SJUKT — ART — BRICKA — SERIÖS — PILOT — TÄTRÄNING — MO — NÅVE — SAM-MANKOMST.

Lösning nr 9

ÖL — VÅG — HERRAR — TJURSKAL-LE — BÄRING — RUTOR — SVAMP — BANAN — GRÄBEN — ASP — I — KORG — GALONER — TITANIC — ALN — M — GLUTEN — PARK — TEMA — ROS — BIL — MEN — TVAGEN — TRUT — MEJA — SÅR — NR — E — I — OST — SÄRK — RITBLOCK — OCIANDIMMA — SHAGTOBAK — SYLTBURKAR — FENEDRIN — KIA — ARLA — M — GASTAR — LIST — ÖNSKAR — NÅGOT — DÅ.

I forna tider seglade fenicier, kartager, romare och araber till Kanarieöarna för att hämta drakblod, och här anlade de faktorier för framställning av purpurfärger.

Drakblodet kom inte från någon drake, som vaktade gyllene äpplen i "Hesperidernas trädgårdar". Det var saven från ett träd som var en åtråvärd handelsvara på den tiden. Trädet, *Dracaena Draco* heter det på latin, tillhör familjen Liliaceae och har betecknats såsom världens mäktigaste monokotyledona trädart. Det räknas som inhemskt här på Kanarieöarna. Saven användes inom medicinen, för färgtillverkning och — ack, du gamla mystiska Istidsträd — för beredning av kärleksdrycker. Guancherna, öarnas urinnvånare, använde drakblodssav vid balsamering.

Vid framställning av purpurfärger använde man sig av en lav (*Rocella tinctoria*), som växer på öarna. Den trivs särskilt väl på svåråtkomliga klippavsatser mot havet. Öborna, som var djärva

Kamelen och tröplogen påträffar man här och var på Kanarieöarna. Där har traktorn och motorsurret ännu inte hunnit bli den afrikanske jordbrukarens musik på samma sätt som i svenska bygd.

FRÅN DRAKBLOD TILL BANAN

av AGDA HOLMSEN

insamlare, lät sig firas i rep nerför de branta stupen. Där kom deras berömda vighet väl till pass.

Guancherna var ett stenåldersfolk, som ägnade sig åt ett primitivt jordbruk och vallade sina hjordar av getter och får på öarnas skogklädda sluttningar. De odlade vete, korn, ärtor och bönor av vilket de framställde *gofio*. *Gofio* kan man göra av all slags säd, ja till och med ormbunksrötter. Receptet har levt vidare genom århundraden. Först rostas säden (man kan blanda ihop olika sorter), varefter den mals. Mjölet kan vispas ut i kokande vatten till en gröt eller knådas med kallt vatten till en limpa, som inte skall gräddas. Man kan också röra ut mjölet direkt i mjölk, buljong eller te, precis som det passar en. I alla kanariska byar finns det *gofio*kvarnar, och de sprider i sanning en härlig doft av säd och trygghet omkring sig.

I guanchetidens rikare och större skogar plockades svamp, pinjefrön, smultron, fikon och mulbär. Viktig för försörjningen var också den kanariska palmen, som inte odlades enbart för fruktens skull. Visserligen är den ätbar och innehåller olja, socker, mineralsalter och annan näring. Den smakar gott, men den består mest av en stor kärna med skinnskal om-

kring. Infödingarna förstod sig på att tap-pa saven ur palmstammens hjärta och samlade upp den i skinnläglar. Sedan tillredde de sirap, socker och vin av saven. De åt också de unga palmkotten och använde palmfibrer för flätning.

På guanchernas tid var öarnas kuster prydda av palmoaser och stora skogar bredde sig över bergen. Men 1400-talets spanska erövrare skövlade palmoaser och skogar, och det är först i senare dagar man verkligen börjat sörja för återväxten.

De nya herrarna ålades att odla sockerrör på de förläningar de fick sig tilldelade när erövringen avslutats. Sockerröret (*Saccharum officinarum*) spreds på åttahundratalet av araberna från kalifatets östliga utposter i Asien till Medelhavsländerna. Nu kom det med erövrarna från Iberiska halvön till Kanarieöarna, där det under 1500-talet odlades i så stor skala att man kunde täcka hela Europas sockerbehov. Det var framförallt i de varma kustzonerna man anlade dessa plantager.

För skötseln av sockerplantagerna skaffades slavar från Afrikakusten, dit det var nära att segla över och göra räder. Underkuvade guancher, sysslolösa soldater och förlista främlingar sattes också i arbete på odlingarna. Raserna blandades.

Kvarnarna tuggade sockergräsets saf-

tiga mærg. Skogen högs ned för att bli till bränsle i sockerindustrin. Men den lönande hanteringen fick så småningom en alltför stark konkurrens från Nya Världen, dit saccharumplantor fördes av Columbus' karaveller, och vid mitten av 1700-talet hade Västindien helt tagit loven av de kanariska sockerproducenterna.

*

Samtidigt med sockerröret kom vinet till öarna. Det kom via Madeira, dit det på prins Henrik Sjöfararens initiativ införts från Napoli de Malvasia i Grekland.

På sluttningarna och i dalar sköt ormsnoende svarta vinstockar upp ur odlingsterrasserna. Experter från Jerez och Madeira anställdes för att övervaka den ömtåliga druvans förvandling till doftande Malvasia och Listan. Vintunnor från Kanarien rullade över haven till Europa och Amerika, där man prisade denna övärldens nektar. En spansk präst skrev entusiastiskt:

"...kanariedruvorna lämna det rikaste, smakligaste, fylligaste och hälsosammaste vinet, fritt från all jordisk grovhet. Det innehåller intet svavel och lämnar inga obehagliga efterkänningar, även om man druckit det till övermått. Om detta vin kan med än mer sanning än om de flesta sägas, att gott vin frambringar gott blod,

gott blod ett gott humör, ett gott humör goda tankar, goda tankar goda gärningar och goda gärningar föra människan till himlen. Ergo: att dricka mycket kanarievin leder ofelbart människan till himlen."

Hur många som anlänt till himlen med hjälp av det kanariska vinet är väl ovisst, men vinexporten var mycket lönande under några århundraden. Men sedan blev konkurrensen för hård från Frankrike, Portugal och moderlandet Spanien. Till råga på allt började odlingarna härjas av en mögelsvamp (*Oidium tuckeri*), som var mycket svår att bekämpa. År 1852 fick parasiten en rent förhärjande spridning, och Kanarievinets storhetstid på världsmarknaden var förbi.

När nu sockerrör och vin spelat ut sin roll i öarnas försörjning stod man inför en svår ekonomisk kris. Räddning i ruinen var en liten lus.

Nopalsköldlusen (*Coccus cacti*) är en växtparasit. Den användes för framställning av cochenill, ett ämne brukat inom industrin vid Textilfärgning samt vid tillverkning av karamellfärger, kosmetika etc.

Det berättas att den första kolonin av nopalsköldlös invandrade till Kanariearkipelagen i ett paket från Cuba. Avsändaren var en kubansk kanarie. Med hjärtliga hälsningar skickade han lössen till en god vän, en apotekare på ön Gran Canaria, som i brev klagat över de bistra tider man upplevde på öarna. Apotekarens första experiment resulterade i att hans närmaste granne stämde honom, ty han hade fått trädgården nedlusad och alla sina kaktusfrukter förstörda.

Men hur det nu var hade experimentet slagit väl ut, för det hade ju visat sig att den lilla lusen trivdes gott i sitt nya hemland och förökat sig över all förväntan.

Drakblodsträdet är ett typiskt kanariskt träd och kan bli mer än tusen år gammalt.

Den kanariska dvärgbananen härstammar från Kina. Den fördes västerut av araberna.

Nu började en import i stor skala av nopalsköldlös och kaktus från Mexiko. Värdväxt för parasitlusen är *Opuntia tuna*, en storbladig kaktusart, idealisk för odling på de här breddgraderna. Man planterade kaktus på de forna sockerfälten, på vinterrasser och i trädgårdar, röjde nya fält i lavalanden. Lössen förökade sig storartat på egen hand, och man lärde sig snart den lönsamma konsten att parasitera på parasiten.

Under de kyliga månaderna förvaras moderkolonierna inomhus i hög temperatur. På våren planteras de ut på opuntiastränder, skyddade av tyg, som binds om bladen. På hösten, när kolonin förökat sig och är färdig att skördas, skärs bladen av och förs till magasinerna. Där sopas lössen bort från sitt gröna fäste. Sedan avlivas de genom svavelrökning och torkas genom olika metoder till silvercochenill eller svart cochenill.

Den lilla lusen blev en verklig guldgruva för öarnas befolkning, som vid den tiden inte uppgick till stort mer än en kvarts miljon. Den maximala exportsiffran, sex miljoner pund, uppnåddes år 1869 och värderades till omkring femton miljoner svenska kronor.

Ungefär fem år senare kom katastrofen. Anilinet hade erövat världsmarknaden.

Efter detta tredje stora bakslag var öarnas ekonomiska situation mycket svår. Befolkningen ökade kraftigt i antal och exportsiffrorna hade sjunkit katastrofalt.

Fortfarande hade man smärre kontrakt på färgämnesexport, och man skeppade även en del potatis och lök till Antillerna. På några av öarna tillverkades ännu en del soda som såldes till utlandet, vilket man gjort sedan mitten av 1700-talet.

Sedan framställdes av växten *barilla* (*Mesembrianthemum cristallinum*), som suger till sig havssaltet ur luften och koncentrar det i bladen. Denna *barilla* planterades på hösten och skördades på våren. Växten torkades och brändes och därvid erhöles klumpar av soda. Metoden för framställningen är en gammal arabisk uppfinning.

Men denna export var alltför blygsam för försörjningen.

Det gjordes vissa försök att återuppta sockerrörsodlingen, men skogarna var för länge sedan nedhuggna och det fanns ingen vattenkraft. Sädesodling lönade sig bara för husbehov, och tobak gav ringa avkastning.

*

Än en gång var det en asiatisk planta, som kom att spela en stor roll för Kanariens inbyggare. Än en gång var det Europa, som skulle bli den förnämsta avnämaren för en läckerhet från de återigen "Lyckliga öarna": Bananen av släktet *Musa*.

Denna tropiska jätteört, även kallad pi-sang, härstammar från sydöstra Asien. Araberna, och senare portugiserna, förde den till Europa och Afrika. Därifrån kom den till Kanarieöarna, samtidigt med sockerrör och slavar. Det var arterna *Musa Paradisiaca* och *Musa Sapientum* (de vises frukt), som odlades i mindre skala i kanariska trädgårdar under de sekel som följde efter erövringen. Plantor av dessa fördes med Columbus' skepp till Amerika, där de blev föremål för lönande odling.

Efter cochenill-kraschen omkring år 1874 började man också göra experiment med att utöka planteringen av dessa båda arter av bananen, för att komma igång med en ny form för försörjning. Men det visade sig att de krävde ett mera tropiskt klimat än vad öarna kunde erbjuda. Efter hand kom man fram till att den lämpligaste arten för Kanariens klimat var den kinesiska dvärgbananen, *Musa Chinesis* eller *Musa Cavendishii*, som är en särskilt härdig sort.

Situationen var räddad. Prisad vare pi-sangen!

Ungefär samtidigt med bananen hade kanarierna ännu en frukt att erbjuda på den europeiska stormarknaden. Det var tomaten, som spanjorerna fört hit över haven från indianernas Amerika.

Och sedan nittonhundratalets början är bananer och tomater de viktigaste jordbruksprodukter, som exporteras från Kanariearkipelagen.

■ ARBETSVÄRDS- OCH...

Forts. fr. sid. 12

orten och 140 kr vid utbildning utom hemorten, föreslås höjt till 100 resp. 220 kronor.

Barn tillägget som nu utgår med 45 kr per månad och med 87 kr per månad för ensamställda barn, föreslås höjt till 90 resp. 130 kr.

De ortsgraderade hyresbeloppen föreslås i ortsgrupp 3 och 4 höjda från nuvarande 85 till 100 kr, i ortsgrupp 5 från 100 till 125 kr, utom i Stockholmsområdet, där en höjning föreslås till 150 kr.

Med hänvisning till de avdragsregler, som gäller beträffande pension, sjukpenning eller annan försäkringsersättning, framhålls att dessa måste stimulera den försäkrade att frivilligt genomgå yrkesutbildning. Enligt AMS uppfattning bör utbildningsbidragen vara så utformade att vederbörande tillerkännes något bättre ekonomiska förmåner under utbildningen än då han enbart går sjukskriven.

I framställning till Kungl. Maj:t föreslår AMS en omformulering av texten i direktiven i syfte att i den praktiska tillämpningen ge utbildningsbidragen en stimulerande effekt för den utbildningsökande.

Ortopediska hjälpmedel, hörapparater, elektriska hjärtstimulatorer m. m.

Enligt riksdagens beslut skall ortopediska hjälpmedel, stödjebandage, rullstolar och invalidvagnar, pacemakers (elektriska hjärtstimulatorer), colostomi- och ileostomiförband m. m., erhållas helt kostnadsfritt av statsmedel från den 1 juli 1962. Detta gäller såväl anskaffnings- som reparationskostnader för ifrågavarande hjälpmedel.

Den tidigare gällande behovsprövningen för bidrag till kostnad för *hörapparat* för vuxna är slopad, bidragen höjda från 150 till 400 kronor per apparat och med möjlighet till högre bidrag för särskilt dyrbara specialapparater. Vidare bör frågan om statsbidrag till utbildningskostnader för *hörselektassistenter* upptas till prövning av Kungl. Maj:t enligt det utskottsforstag riksdagen bifallit. Kungl. Maj:t har vidare gett i uppdrag åt 1961 års sjukförsäkringsutredning att utreda frågan om vidgad bidragsgivning för medicinskt-tekniska hjälpmedel.

Hörapparater för fem miljoner såldes under år 1961

En undersökning inom pris- och kartellnämnden avslöjar att behovet av hörhjälpmedel tydligen är ganska stort — utgifterna för sådana hjälpmedel året 1961 uppgick till 5 milj. kr. Det totala antalet

hörapparater — beräknat till 13.000 drygt — har dock minskat något i jämförelse med år 1959, då en liknande undersökning gjordes.

De av landstingen drivna hörcentralerna har levererat inemot två tredjedelar av antalet försälda hörapparater. Priserna där kan hållas lägre än detaljhandels riktpriiser.

Den vanligaste typen av apparater är allttjämt de kroppsburna, även om försäljningen har minskat med något tusental. Antalet sålda hörglasögon har gått tillbaka kraftigt, och uppgick 1961 till endast 2.400. Försäljningen av andra huvudburna apparater har däremot fördubblats till 4.600.

Tbc i skolhälsovården

En sammanställning över skolhälsovården för läsåret 1959—1960 visar att 833.210 elever omfattats av den skolhygieniska statsunderstödda verksamheten, vilket motsvarar 99,86 % av antalet elever.

Vaccination mot tuberkulos har utförts i 12.759 fall i första klassen (12,49 % av eleverna) och i 7.165 fall i avslutningsklassen (9,53 %). Endast 24 elever har visat sig lida av tuberkulös sjukdom, därav 9 av lungtuberkulos, vilket innebär en snabb minskning i förhållande till de senaste åren (1958—59 67 elever, 1957—58 107 och 1956—57 133). Bland lärare och övrig skolpersonal i obligatoriska skolor konstaterades tuberkulos i 36 fall. I de högre skolorna iaktogs tuberkulös sjukdom i 68 fall, varav 47 lung- och lungkörteltuberkulos.

REVIGÖR

ger god vigör

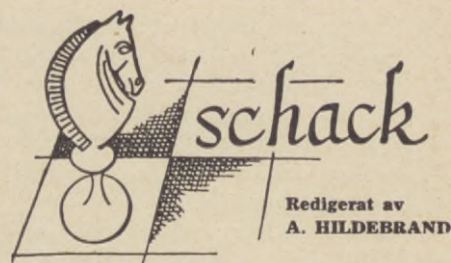
Känner Ni Er trött och håglös? Orsaken kan vara brist på någon av vitaminerna. Då hjälper REVIGÖR, som har alla 17 olika vitaminämnen i bästa lösliga form: A 16700, B1 2800, D2 2000 IE, B2 7,5, B6 6, pp-fakt. nic. s. 120, nicotylamid 60, calc. pant. 30, kolinb. tartr. 600, C 400, inosit 125, E 5, H 1,5, K3 10, PAB 1,5, U 5,5 mg och B12 12,5 γ/100 g.

Bli pigg och "uppåt" pröva REVIGÖR redan idag

Receptfritt på apotek samt i hälsokostaffärer

AB Carls-Bergs Biokemisk och Farmaceutisk fabrik
Göteborg 47

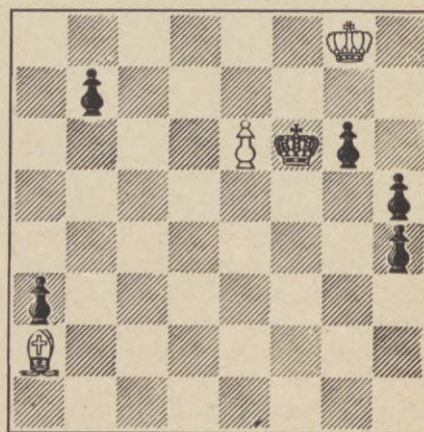

STUDIE

av P. Vătărescu, Rumänien

Original för Status

Vinst

Den rumänske studie- och problemförfattaren P. Vătărescu originalbidrag till vår schackspalt är ingen "stjärnstudie", men väl ett trevligt och lagom svårt lösningsobjekt. Skulle någon läsare, mot förmodan, gå bet på författarens vinstvariant, återfinns den på sidan 6.

ETT POSITIONELLT DAMOFFER

När man talar om damoffer i ett schackparti, gäller det i regel en forcedrad kombination, där den ena parten offerar sin starkaste pjäs för att avgöra kampen genom ett snabbt och avgörande angrepp. Att man offerar damen av positionella grunder dvs. på lång sikt, är betydligt mera sällsynt.

I partiet nedan offerar vit sin dam trots att han inte får någon direkt materiell kompensation för den. I stället vinner han terräng och får fritt pjässpelt, vilket i detta fall inte enbart uppväger de materiella uppoffringarna utan även medför partivinst.

Falkbergsgambit

Spelat i Helsingfors Schackklubb 1933 samtidigt med två andra konsultationspartier.

Vit: Gösta Stoltz

Svart: De konsulterande finska mästarna Niemelä, Nyholm, Fazer och Lönnblad

1. e2—e4	e7—e5
2. f2—f4	d7—d5
3. e4×d5	e5—e4
4. Sb1—c3	Sg8—f6
5. Lf1—c4!	—

Ett sällan använt, men av allt att döma gott system mot den farliga motgambiten.

Om svart nu spelar c7—c6, följer bäst 6. d4! c×d5, 7. Lb3!, Lb4, 8. Sge2, Lg4, 9. h3 och vit står bra. Partifortsättningen, med vilken svart avstår från återerövrandet av gambitbonden, tycks vara mindre rekommendabel.

5. — —	Lf8—c5
6. Sg1—e2	0—0
7. d2—d4!	e4×d3 e.p.
8. Dd1×d3	Tf8—e8
9. h2—h3!	— —

Det är viktigt att förhindra den vita damlöparens utveckling, även hotet Sf6—g4 kan bli obehagligt.

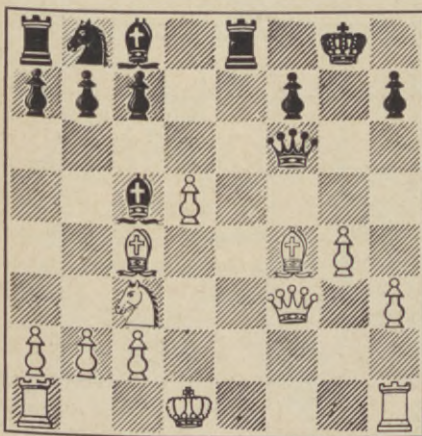
9. — —	Sf6—h5
10. Dd3—f3	Dd8—h4†
11. Ke1—d1	— —

Kungen står här på en säker plats. Den-a ställning uppstod även i partiet Tschigorin—Marshall, Karlsbad 1907. Amerikanen spelade 11.—, g6, men förlorade partiet efter en intressant och skarp kamp. De konsulterande prövar här en nyhet, men med dåligt resultat.

11. — —	g7—g5
12. g2—g4!	— —

Draget 12. g3 skulle ha besvarats med 12.—, g4!

12. — —	Sh5×f4
13. Se2×f4	g5×f4
14. Lc1×f4	Dh4—f6

Vits ställning är den bättre och hans sätt att utnyttja fördelen är föredömligt. Med följande damoffer får vit hela sin armé med i angreppet.

15. Kd1—d2!	— —

Ett lika starkt som elegant kungsdrag!

15. — —	Lc5—e3†
16. Df3×e3	Te8×e3
17. Lf4×e3	Sb8—d7
18. Th1—f1	Df6—g7
19. Ta1—e1	Sd7—e5
20. Lc4—b3	Lc8—d7
21. Sc3—e4	— —

Nu hotar 22. Sf6†, Kh8, 23. Sh5 Dg6, 24. Ld4 osv.

21. — —	f7—f5
22. g4×f5†	Dg7—g2†
23. Kd2—c1	Se5—f3

På 23.—, D×e4 följer 24. d6† Kh8, 25. Lf4 osv.

24. d5—d6†	Kg8—f8

Eller 24.—, Kg7, 25. T×f3! D×f3, 26. Tg1† Kf8, 27. Tg8 matt.

25. Tf1×f3!	uppgivet

På 25.—, D×f3 följer 26. Lh6† Ke8, 27. Sg5† med damvinst.

(Komm. av E. Böök)

UPPFATTAT

MISSNÖJET

Från min tidiga ungdom bevarar jag i friskt minne, hur jag på en och samma dag fick till livs två mycket olika utläggningar av samma tema. Det var en söndag. På förmiddagen åhörde jag en gudstjänst. Predikantens förkunelse kretsade kring ämnet: Att vara gudlig och låta sig nöja, det är vinning nog. På ett varmt och övertygande sätt framställdes förnöjsamheten som en eftersträvnsvärd dygd. Missnöjet målades däremot i mörka färger, som ett den ondes påfund. — Det var en medryckande predikan, och jag tyckte att talaren hade rätt.

Samma dag, på eftermiddagen, hade jag mina vägar förbi en festplats, där en fest just pågick. Den var ordnad av en arbetarorganisation på platsen. Jag kom alldeles lagom för att få höra ett föredrag, som hölls av en mycket god talare. Hur ämnet var formulerat minns jag inte men innehållet står ännu levande för mig. Vad som både slog, fängslade och förbryllade, var den starka kontrasten mellan de båda talarnas förkunnelser. Medan predikanten framställde missnöjet som ett ont, en utmaning mot de högre makterna, formade sig arbetartalarens anförande till en lovsång över missnöjet, det missnöje som förmått de förbisedda och missgynnade att sluta sig samman och kräva bättre villkor. Han framhöll att missnöjet är den drivande kraften i all utveckling, och slutade med en varm vädjan till sina åhörare att bli med i kampen, att bli bärare av det uppbyggande och befriande missnöjet. — Jag kände mig en smula förbryllad men lutade åt den åsikten, att den sista talaren hade mest rätt.

Ett hade de båda talarna gemensamt: de var enkla och sympatiska människor, med stor förmåga att lägga ut texten. Det var kanske, när allt kommer omkring, inte så stor motsättning i deras uppfattningar, som resonemangen kunde ge anledning att tro. När den första talaren bannlyste missnöjet, gav han ingen närmare definition av detta begrepp. Det är möjligt att han därmed avsåg det ofruktbara missnöje, som yttrar sig i grinighet och olustig surhet, ja däri att man är missnöjd med lite av varje, utom med sin egen förträfflighet. Det finns en sådan mentalitet, mer eller mindre utpräglad, som inte gör någon människa glad och inte heller gör tillvaron bättre och ljusare.

Vad arbetartalaren menade framgick däremot tydligt. När han slungade fram sitt "hell missnöjet!", åsyftade han missnöjet med vissa bestämt angivna förhållanden. Han manade till en helig oförnöjsamhet och en ständig kamp mot missnöjets orsaker. Han prisade det sunda och skapande missnöje, som för utvecklingen framåt.

Dessa båda utläggningar om missnöjet, som jag lyssnade till för femti år sen, har varit en nyttig tankeställare. De har utplånligt inskräp det faktum, att ett och samma ord kan belysas från skilda synpunkter och ges helt olika innebörd. De har inpräglat vikten av klara definitioner och noggrann precisering av vilken betydelse

man inlägger i ett vist begrepp. Och de har inte minst lett tankarna till begreppet missnöje och dettas båda sidor: den negativa och den positiva.

Det vore naturligtvis alldeles fel att ställa missnöje och förnöjsamhet som oförenliga motsatser. Ett berättigat missnöje med vissa förhållanden behöver inte utesluta personlig förnöjsamhet. Ett sunt och friskt missnöje är raka motsatsen till den grinighet, som gör oss småsinta och olyckliga. Det sura missnöjet gör tillvaron olustig och trist, medan det sunda missnöjet hjälper os att göra den jordiska jämmerdalen bättre och trivsammare.

Det vore skönt om vi kunde hålla isär de båda sorterna av missnöje, för att så kunna dämpa den ena och främja den andra. Om allt osunt missnöje kunde utrotas, hur mycket gladare skulle inte då tillvaron bli! Och om allt missnöje kunde omformas till friskt och sunt missnöje, vilken kraft till personlig livsförvandling och social omdaning skulle detta inte innebära.

Det händer ibland att en skarp och ovälkommen kritik avfärdas som ett lumpet och oresonligt missnöje, som inte får tas på allvar, och detta omdöme kan vara mer eller mindre befogat. Vi bör dock vara försiktiga, så att vi inte söker anbringa någon sekundästämpel på vad som kanske är förklarliga reaktioner och värderingar. Även där vi tror oss möta kverulans, bör vi granska denna på ett lugnt, vänligt och sakligt sätt. Detta kan i bästa fall leda till djupare insikt i sammanhangen.

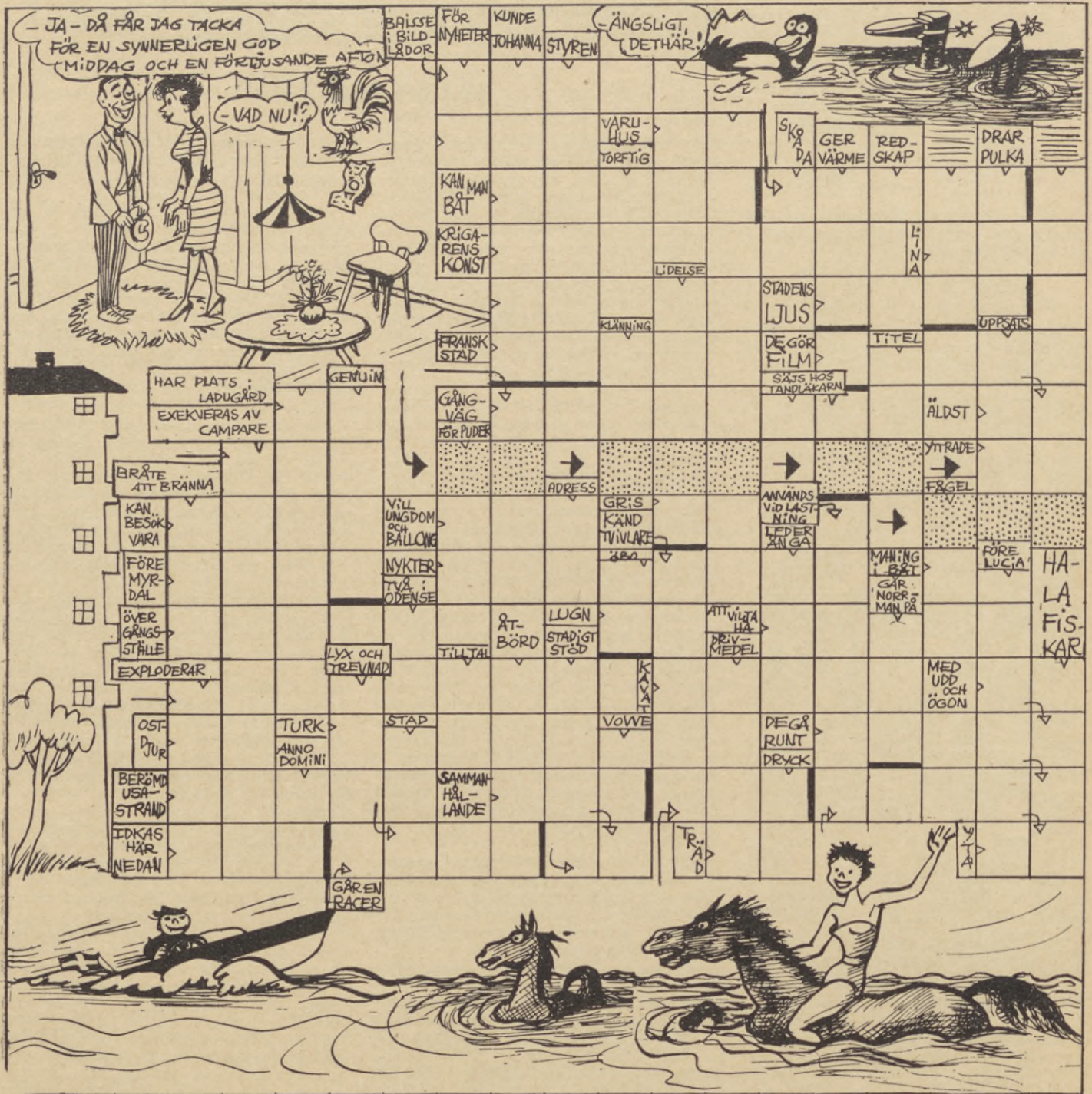
Missnöjet i all ära. Vi känner oss ibland betänksamma inför vissa arter av missnöje — men det vore värre om inget missnöje fanns. En befogad olust har i varje fall sitt värde, för den kan förmå oss att ta itu med orsakerna.

Det är inte ovanligt att förhållandena inom våra organisationer är annorlunda, än vi önskar. Det kunde vara större intresse och aktivitet hos medlemmarna. Verksamheten är inte i alla avseenden sådan, som vi vill ha den. Vi är inte riktigt belåtna. Låt oss gärna lufta känslorna och diskutera situationen. Vi kan börja med att granska våra egna fel och försummelser, och inte i första hand avlasta missnöjet på vissa andra syndaböcker.

Våra organisationer är barn av missnöjet. Helt naturligt och riktigt. Om en förening bildas mera så att säga för ro skull än för att fylla ett verkligt behov, är den tämligen onödigt. När den däremot tvingas fram av ett fruktbart missnöje, kan den bli till nytta och fylla en uppgift.

Den person, organisation eller rörelse är att lyckönska, som inom sig äger mycket befogat missnöje och litet eller helst intet av den andra sorten. Men vi bör hålla oss för goda för att i arbetet för våra syften söka uppamma missnöje, om vi inte har goda orsaker till det. Det enda riktiga och värdiga är att låta det sunda missnöjet bli den kraft, som kan hjälpa oss att skapa något bättre.

V. J.

Bildkryss nr 1

Vårt nyårskryss rymmer som ni ser lite av varje från olika områden i vårt liv och leverne. Sätt i gång — lycka till!

Namn

Adress

Postadress

Lösningarna måste vara Status redaktion, Box 4149, Stockholm 4, tillhanda senast den 10 februari. För att få deltaga i tävlingen skall tävlingsbrevet vara märkta "Bildkryss nr 1". — Tre priser utdelas som vanligt, nämligen ett på 25, ett på 10 och ett på 5 kronor. Lösning och pristagarnas namn meddelas i Status' marsnummer 1963.

Det var på den tiden när det fanns en skola i vår by: en stor, fin, hög, högt belägen skola, röd med vita knutar och med flera fönster runt om som kastade sina blickar ner över de oansenliga bykåkarna som inte var just mer än några rödbruna, halvruvtna löv som hamnat där de hamnat en gång.

Det var bara skolan som var något.

En riktig lärdomsborg, förresten, ansåg lärarn, fast han sa ju en hel del, djupt skolad som han var. Kulturcentrum! menade han, och han hade ju förstas sina egenheter — som skolinspektörn uttryckte saken när han gjorde sin olycksaliga inspektion som det kallades.

Den mannen rädde för mycket.

Fast nog var väl lärarn underlig på något vis. Visst var vi bra förbryllade ibland — vi fyra som var hans garnison: Per och jag som gick i tvåan, Einar som var en klass högre och Anderson som nu var sjätteklasare tredje året i följd.

Vår undervisare var en aning konstig, inte tu tal om det — särskilt när han räknade på fingrarna och hoppade över varannat, precis som om rädslan slog honom, men även när han så envist ville att alla tal skulle sluta udda.

Eller när han ställde upp oss framför trappan på rasterna och sa:

— Giv-akt! med sin bullrande röst så att det ekade i berget och så att fåglarna flaxade åt alla håll. Fram-åt marsch! fortsatte han och bet ihop käkarna så att hans tjocka anlete smalnade och stramades åt. Fram-åt marsch! upprepade han och rätade på de bulliga axlarna så att han nästan föll baklänges. Mot framtiden! lade han till och slog ihop klackarna så att solen försvann i moln.

Ja, så sa han och så betedde han sej, om vi så skulle in till ny lektion eller det var slut för dagen och vi skulle gå hem och göra rätt för oss och vara till nytta — som ju orden alltid var bara man kom inom dörren hemmavid: ved skulle letas och sågas och huggas och bäras in och vatten skulle hämtas och det ena med det andra.

Men vi talade aldrig om för någon att vi tyckte att lärarn var lite underlig — han hade ju dock studerat vid märkliga läroanstalter i Södra Sverige och läst många böcker.

Säkert hade han rätt i det mesta.

Fast ibland var vi tveksamma — varför skulle han till exempel alltid ta i saker och ting tre gånger? Allting var tre, på något vis, och när han ilsknade till så var det aldrig fråga om en eller två örfilar, utan tre. Och det skulle alltid ligga tre kriterier vid svarta tavlan — om en föll i golvet och smulades sönder så delade han upp en av de andra så att det i alla fall blev tre kvar.

Nåja, sådant där fick väl gå. Det var värre när vi skulle lära os räkna.

När Per vände sitt fräkniga och oskyldiga ansikte mot honom och frågade:

— Är två gånger två fyra? så slog han näven i katedern och svarade:

— Två plus ett är tre!

— Ja, men två plus två då? sa jag kvickt en gång, men det skulle jag inte ha sagt — det blev kvarsittning för uppstudsighet.

— Det är fyra, för det vet jag, sa den viktige, uppnäsige Einar, men det gick lika illa för honom — att svara när man inte var tillfrågad innebar disciplinbrott.

Då hade den länge, gänglige Andersson större tur, fastän han glömt ta av sej

Byskolläraren

Novell av Sven O. Bergqvist

mössan och hade snus under läppen.

— Hur mycket är tre gånger tre? undrade lärarn.

— Fyra och fyra är nie, svarade Andersson och det var lärarn nästan nöjd med.

Så var det dags för gymnastik igen.

Och därvidlag gick det bra för både Per och mej och Einar — vi vandrade i takt runt skolgården och kastade med armarna så att lärarn ibland fick tårar i ögonen.

— Bavo! sa han. Bavo!

Men nu barkade det åt pipan för Andersson. När vi tog två spänstiga steg så snubblade han i stöveln och hann knappast ta ett halvt. Han kunde inte gå i takt i garnisonen: han gungade fram som en grovarbetare som fått något i sej.

— Hi, skrattade vi.

— Ett-två-tre, sa lärarn rappt. Ett-två-tre.

Åh, vi klarade allt som en dans, men Andersson fattade inte ett dugg av det hela och till råga på allt så stupade han i en osynlig sten och ramlade rak lång.

— Hiii! bröt vi ut.

— Yyy! ropade lärarn, vit i ansiktet och alldeles utom sej nu.

Och medan vi senare var kvarsittare inne i skolsalen och skrev teorier så fick Andersson strutta omkring på gården och försöka gå i takt.

Allt var bra och som vanligt i vår skola, men så kom den där inspektionsdagen — och den kom så hastigt så lärarn blev alldeles paff. Inspektörn bara stod där en dag, mitt i salen, förvånad, med snipigt ansikte, glasögon på näsan och med portfölj i ena handen.

— Nä, men va nu då? sa han.

Det värsta var att han kom mitt i ett krig, ett historiskt krig. Det var kanske det som gjorde inspektörn mest förvirrad: han fladdrade med sina stora ögon och trampade i golvet med sina små fötter.

— Hm, sa lärarn, men han visste tydligen inte hur han skulle förklara saken.

Vi var två garnisoner och en kung, nämligen Karl XII: Per, jag och Einar var en garnison, den anfallande, medan Andersson var en, den försvarsmässiga, och konungen som övervakade alltsammans, det var lärarn: med en gammal båtformad målarmösa på huvudet och med tre kritstreck på ena axeln stod han där striden var som hetast.

— Eld! ropade Per.

— Eld! ropade jag.

— Det är ju folk här, sa Einar.

— Är jag dö nu? frågade Andersson.

Inspektörn flyttade glasögonen upp och ner och såg hit och dit.

Så gick han fram till lärarn.

— Får jag be om en förklaring? frågade han denne.

Lärarn slängde ut med ena handen, liksom för att hitta en, men han fann ingen. Han sa inte ens: Eld upphör! utan stod där förstummad på slagfältet.

— Ungar! fick han fram till slut. Hur står bänkarna?

— Bänkarna? sa Per.

— Barikaderna, förklarade jag.

— Lever jag eller inte? undrade Andersson och både stod och inte stod.

— Rast, sa lärarn.

Stämningen ute i omklädningsrummet var lite tryckt. Vi stod i ett hörn för oss själva, vi garnisoner, slokörade och fundersamma, och ingen av oss sa något. Lärarn var också tyst, liksom inspektörn... men plötsligt sa den senare:

— Och va är det för ämne nästa timme?

Lärarn tänkte efter.

— Hm, sa han, Räkning...

Lärarn var sej inte riktigt lik under den lektion som nu följde. Bara ibland — som när han bröt sönder en krita så att det skulle bli tre sammanlagt. Han gömde händerna under sin pulpet — kanske för att kunna räkna fingrarna i smyg och hoppa över varannat? Kom han i så fall till fel resultat? Han såg ju så ledsen och skakad ut.

— Nä, men så sätt i gång då! sa inspektörn.

— Hm, sa lärarn. Tre gånger... tre? fortsatte han. Per!

— Nie, sa Per.

Och allt skulle kanske ha gått bra i fortsättningen också om inte inspektörn bett att få ställa några kontrollfrågor, som han uttryckte sej.

— Fyra och fyra? frågade han mej.
— Sju... åtta, sa jag.
— Tre gånger två? undrade han och vände sej till Einar.

Det var inte lätt för Einar heller, frågan var ovanlig — men han kom i alla fall på det: sex.

Nu följde emellertid det värsta.

— Fyra plus fyra? sa inspektörn — och det var Andersson som fick frågan.

Denne funderade inte ett ögonblick.

— Nie, svarade han snabbt.

Inspektörn tog av sej glasögonen. Han satte dem till rätta.

— Nie? sa han och verkade fullkomligt förbluffad. Och han ska gå i sjätte?

— Jo, sa lärarn och försökte gömma sej bakom ena armbågen. Han har inte di bästa gåvor, ville han förklara.

— Som ni känner till ska skolan läggas ner när det blir bara tre kvar, sa inspektörn. Så länge det finns fyra skolpliktiga i den här byn så går det inte... och efter det här förhöret så verkar det som om den kommer att bestå evinnerligen, suckade han. Och det kostar staten pengar... Men har ni verkligen lärt ut efter förmåga?

— Jo, sa lärarn och lyfte upp den andra armbågen.

— Det ligger ingen hund begraven? undrade inspektörn. Jag menar... ni kanske uppehåller skolan genom att inte ge ordentlig undervisning? Ni vill vara här tills ni blir pensionerad... därför att ni inte anser er klara av ett lärarjobb i mer civiliserade trakter? Ja, ni kanske har hört en eller annan antydning i den riktningen?

— Hm, sa lärarn och blev vild i ögonen och slog näven tre gånger mot pannan.

Det blev ingen reda på resten av förhöret. Lärarn kom av sej och vi elever kom av oss och inspektörn slet sej i näsan.

Arbetsterapi och Hobbymaterial

Pärlor av trä, glas, kristall och metall.

Indiska Ädelstenar till halsband och armband.

Brasiliansk Onyx till hängsmycken, örhängen, nyckelringar och halsband.

Silvertråd i olika former och dimensioner.

Rundböjtänger för trådarbeten.

Halsbandslås i olika utföranden 1—5 rader.

Sadelgjord såväl mönstrad som enfärgad i 22 färger.

Väskhandtag i pärlbambu och rotting.

Pappstommar och Silkebast för bastflätning.

Skinn och läder för alla ändamål.

Arbetsatser i rikhaltig sortering.

Begär prislister och prover. Vi sända gärna påseendesändningar på öppet köp

Firma SUNE ENGLUND, Örebro

Klostergatan 18 III
Tel. 019/12 09 14 - 12 10 95

Säj, lilla syster —

*Syster, jag har läst femton sidor,
femton sidor utan minsta besvär —
säj lilla syster är dom till glädje
eller blott till besvär?*

*Säj lilla syster, är det precis
som du tänkt —
det vore tråkigt lilla syster
med ett gråmoln över ett
sommarstänk.*

*Säj lilla syster — femton sidor —
läs om igen och betänk —*

TOR BERGNER

Och gick.

— Det här ska ni få äta opp, sa han i dörren.

— Toksatar, sa lärarn och stirrade på

oss länge, men så föll han samman som en stucken ballong och vi fick gå hem.

Det blev ingen ordning efteråt heller, nej, nu skulle skolan läggas ner, fastän vi var fyra i byn som behövde undervisning. Det hjälpte inte hur lärarn sparkade och klöstes när man kom för att hämta honom i en stor, svart bil... allt var annorlunda, ja förbi. Vi skulle få skolskjuts fram till Samhället i stället, sa man. Vi skulle inordnas och läras upp till godtagbara medborgare.

Och nu kom det ut: lärarn var en mycket sjuk människa.

— Han lär ska ha neverios, sa en som trodde att han visste allt. Tvängs, sa han. Värre än tuberkler?

Ingen visste väl riktigt vad det rörde sej om. Men varför lade man in lärarn på ålderdomshemmet i Samhället? Och varför måste han bo i ett litet rum som hade järngaller för fönstret?

Han regerar visst över ett helt infanteri nu, visste ryktet — på över tusen man!

GOTT NYTT ÅR

TILLÖNSKAS AV

STOCKHOLM

Industri AB Aromatic, Bryggvägen
Berkel AB, Svärdlångsvägen 32, Johanneshov
Brobeck, John, Tandläkare, Sturegatan 16
Byrenius, Gustaf, AB, Sveavägen 59
Crafoord, Clarence, Professor, Karolinska Sjukhuset
Ernhall, Stig E:son, Tandläkare, Stureplan 19
Essler, Bengt, Tandläkare, Karlavägen 52
Ewemaskiner AB, Kornhamnstorg 47
Folke Restaurang & Kafé, Folkungagatan 52
Holmgren, Gustav, Skorstensfejarmästare, Västmannagatan 56
AB Jerns, Drottninggatan 33
Johansson, A., Körsnär, Västerlånggatan 60
Johnsson, Allan, Maskinaffär, Riddargatan 10
Jäderholm, K. Bruno, Doktor, Ersta Sjukhus
Kaféet, Barnhusgatan 6
Karlsson & Co, J. R., Gävlegatan 20
Lind, Tore, Doktor, Hornsgatan 1
Ljud & Bild AB, Untravägen 13, Hjorthagen
Mattor & Gardiner AB, Folkungagatan 59
Palmqvist, A., AB, Humlegårdsgatan 13
Pettersson & Mentzing, Gamla Brogatan 17
Reinholds Nya Ångbageri & Konditori, Birkagatan 28
AB Revido, Birger Jarlsgatan 33
Spiros AB, Fjäderfabriken, Bromma
Strömberg & Co AB, Regeringsgatan 66 A
Varubelåningen, Tunnelgatan 1 B
Winterthur Försäkringsbolag, Engelbrektsplan 2
Yellow Cab AB, Birger Jarlsgatan 37

STOCKHOLMS OMGIVNINGAR

Andersson, Folke, Tandläkare, Hamngatan 2, Vaxholm
Bergholtz Klockgjuteri, Sigtuna
Claesson, Bertil, Tandläkare, Landsvägen 58, Sundbyberg
Ekman, N. O., Skorstensfejarmästare, Skyttevägen 24 A,
Saltsjöbaden
Elema-Schönander AB, Industrivägen 23, Solna
Hellström, S. G., Läkare, Charlottenburg, Solna
Insulander, Sten, Läkare, Sveavägen 21, Djursholm
Möbelnytt, Tulegatan 2, Sundbyberg
Spånga Ved- & Brädgårdar AB, Industrigatan 4, Spånga

ARLÖV

Aurell, Bertil, Läkare

HÖÖR

Larsson, Orvar, Tandläkare, Storgatan 31
Eriksson, Sven, Tandläkare, Storgatan 39

LOCKARP

Lockarps Bageri AB

LUND

von Rosen, Erik, Docent, m. fru

MALMÖ

Austrell, T., Tandläkare, Brantéviksgatan 5 B
Gynning, Inge, Överläkare, Allmänna Sjukhuset
Hellberg, Per, Doktor, Köpenhamnsvägen 42
von Rosen, Sophus, Docent, Allmänna Sjukhuset
Velocitet, Firma, Nobelvägen 19
Willén, Ida och Gösta, Läkare, Köpenhamnsvägen 6

SÖDERTÄLJE

Södertälje Trävaru AB, Järnagatan 60
Wallgren, Erik, Stadsläkare

VEBERÖD

Romaeus, Ture, Tandläkare

KONVALESCENTHEM

Konvalescenthemmet Alsborg
Konvalescenthemmet Fjällfarargården
Konvalescenthemmet Björkefors
Fritidsgården Ramnås
Konvalescenthemmet Åsen
Långasjöns Semesterhem
Svanholmens Vilohem

Status, organ för Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka
Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka, styrelsen
Förbundsexpeditionen Personal
Status Lokalredaktion, Malmö
Vinterhälsnings Redaktion, Sandträsk

LOKALFÖRENINGAR

Blekinge Läns Centralorganisation för Hjärt- och Lungsjuka
Karlskronaortens Konvalescentförening för Hjärt- och Lungsjuka
Föreningen för Hjärt- och Lungsjuka i Karlshamn
Ronneby Konvalescentförening för Hjärt- och Lungsjuka
Furs Patientförening
Gävleborgs Centralorganisation för Hjärt- och Lungsjuka
Gävle Konvalescentförening
Konvalescentföreningen för Hjärt- och Lungsjuka i Hofors
Norra Hälsinglands Konvalescentförening
Ockelbo Konvalescentförening
Föreningen för Hjärt- och Lungsjuka i Sandviken
Västra Hälsinglands Konvalescentförening
Patientföreningen, Sanatoriet, Bollnäs
Selggrens Sanatoriums Patientförening, Strömsbro
Hjärt- och Lungsjukas Samorganisation i Göteborgs o. Bohus län
Hjärt- och Lungsjukas Konvalescentförening i Göteborg
Patientföreningen, Renströmska Sjukhuset, Göteborg
Patientföreningen, Rävlanda Sanatorium
Uddevalla Konvalescentförening
Patienternas Självhjälpskassa, Svenshögen
Hallands Hjärt- och Lungsjukas Centralorganisation

GOTT NYTT ÅR

TILLÖNSKAS AV

Mellersta Hallands Konvalescentförening
Norra Hallands Konvalescentförening
Södra Hallands Konvalescentförening
Varbergs m. o. Konvalescentförening
Fagereds Patienters Understödsförening, Ullared
Jämtlands Läns Konvalescentförening
Sollidens Patienters Understödsförening, Östersund
Centralorganisationen för Hjärt- och Lungsjuka i Jönköpings län
Jönköpingsortens Konvalescentförening
Värnamo Konvalescentförening för Hjärt- och Lungsjuka
Lungkliniken Patientförening, Eksjö
Kalmar Läns Centralorganisation för Hjärt- och Lungsjuka
Kalmarortens Konvalescentförening för Hjärt- och Lungsjuka
Nybro Konvalescentförening för Hjärt- och Lungsjuka
Oskarshamnortens Konvalescentfören. för Hjärt- och Lungsjuka
Vimmerbyortens Konvalescentförening för Hjärt- och Lungsjuka
Västerviks ortens Konvalescentförening för Hjärt- och Lungsjuka
Ölands Konvalescentförening för Hjärt- och Lungsjuka
Målilla Patienters Understödsförening
Gotlands Konvalescent- och Patientförening
Dalarnas Hjärt- och Lungsjukas Centralförening
Avestaortens Konvalescentförening
Föreningen Kedjan, Borlänge
Ludvikaortens Konvalescentförening
Borlänge Silikosförening
Föreningen Ringen, Falun
Högbo Patientförening, Falun
Tjärnans Patientförening, Hedemora
Kristianstads Läns Centralorganisation för Hjärt- och Lungsjuka
Hässelholmsortens Kamratförening för Hjärt- och Lungsjuka
Kristianstads ortens Konvalescentfören. för Hjärt- och Lungsjuka
Nordvästra Skånes Konvalescentfören. för Hjärt- och Lungsjuka
Österlens Konvalescentförening för Hjärt- och Lungsjuka
Broby Patienters Självhjälpsförening
Hjärt- och Lungsjukas Förening i Kronobergs län
Centralorganisationen för Hjärt- och Lungsjuka i Malmöhus län
Föreningen för Hjärt- och Lungsjuka i Hälsingborg m. o.
Föreningen för Hjärt- och Lungsjuka i Lund m. o.
Lokalfören. för Hjärt- och Lungsjuka i Höganäs o. Kullabygden
Föreningen för Hjärt- och Lungsjuka i Ystad
De Hjärt- och Lungsjukas Lokalförening i Landskrona
Mellanskånes Konvalescenthjälp, Eslöv
De Hjärt- och Lungsjukas Förening i Malmö
Lokalföreningen för Hjärt- och Lungsjuka i Trelleborg m. o.
De Hjärt- och Lungsjukas Förening i Skurup m. o.
Patienternas Förening Nytt och Trevnad, Orup
Patientföreningen, Kungshults Sanatorium, Hälsingborg
Patientföreningen Gagn och Glädje, Lungkliniken, Malmö
Patientföreningen, Lungkliniken, Lund
Norrbottens Centralorganisation för Hjärt- och Lungsjuka
Föreningen för Hjärt- och Lungsjuka, Piteå
Föreningen för Hjärt- och Lungsjuka, Kalix
Föreningen för Hjärt- och Lungsjuka, Luleå
Sandträsk Patientförening
Stora Ekebergs Patient- och Konvalescentförening
Centralstyrelsen för Hjärt- och Lungsjuka i Stockholm
Föreningen för Hjärt- och Lungsjuka i Stockholm
S:t Görans Patientförening, Stockholm
Söderby Patientförening, Uttran
Konvalescentfören. för Hjärt- och Lungsjuka i Stockholms län
Patienternas Understödsförening, Läns-sanatoriet, Uttran
Centralorganisationen för Hjärt- och Lungsjuka i Södermanl. län
Eskilstuna Konvalescentförening
Föreningen för Hjärt- och Lungsjuka i Nyköping
Katrineholms Hjärt- och Lungkonvalescenter
Lungkliniken Patientförening, Eskilstuna
Uppsala Läns Centralorganisation för Lungsjuka
Uppsala Konvalescentförening
Älvkarleby Konvalescentförening
Enköpingsortens Konvalescentförening
Patientföreningen vid Lungkliniken, Uppsala
Centralorganisationen för Hjärt- och Lungsjuka i Värmlands län
Lokalföreningen för Hjärt- och Lungsjuka i Karlstad
Konvalescentföreningen för Hjärt- och Lungsjuka i Arvika
De Hjärt- och Lungsjukas Konvalescentförening i Kristinehamn
Konvalescentföreningen i Säffle m. o.
Hagfors Konvalescentförening
Patientföreningen Enighet, Lungkliniken, Arvika
Västerbottens Läns Hjärt- och Lungsjukas Centralförening
Byske Konvalescentförening
Konvalescentföreningen Bången, Lycksele
Konvalescentföreningen Lövsta, Umeå
Tärna Konvalescentförening
Patientföreningen, Hällnäs Sanatorium
Västernorrlands Läns Lungsjukas Centralförening
Föreningen för Hjärt- och Lungsjuka i Sundsvall
Norra Ångermanlands Konvalescentförening, Örnsköldsvik
Västra Medelpads Konvalescentförening
Föreningen Nytt och Nöje, Lungkliniken, Örnsköldsvik
Patienternas Understödsförening, Sanatoriet, Sundsvall
Österåsens Patientförening
Centralorganisationen för Hjärt- och Lungsjuka i Västmanl. län
Konvalescentföreningen Aros, Västerås
Köpings Konvalescentförening
Fagerstaortens Konvalescentförening
Patienternas Understödsförening, Sanatoriet, Västerås
Sälko, Föreningen för Hjärt- och Lungsjuka, Borås
Marks Konvalescentförening, Skene
Patienternas Understödsförening, Sanatoriet, Åsunden
Patientföreningen Skogsblomman, Borås
Örebro Läns Centralorganisation för Hjärt- och Lungsjuka
Örebro Konvalescentförening
Karlskoga Konvalescentförening
Garphyttans Patientförening
Centralorganisationen för Hjärt- och Lungsjuka i Östergötland
Föreningen för Hjärt- och Lungsjuka i Östergötland
De Lungsjukas Förening och Understödsfond, Norrköping
Kolmårdspatienternas Intresseförening

Rörtekniska Byrån A.-B.

A. Nyström, V. Roxman
T. Ericson, A. Thingwall.

N. Mälarstrand 24 — STOCKHOLM
Tel. Växel 54 19 45

Konsulterande ingenjörfirma för värme-, ventilations-
och sanitetstekniska anläggningar.

KERAMIK och TERAPI och HOBBY
UGNAR, DREJSKIVOR m. m.

Rikhaltigt lager av
GLASYRER, FÄRGER, OXIDER,
LEROR, UGNSTILLBEHÖR etc.

EXPORT & IMPORT AB

Tel. 010/10 71 17
Box 7283
STOCKHOLM 7

KONSTSÖM för ARBETSTERAPI

Komponerad av Ilse Roempke

Begär katalog från

Gamlestads Konsthantverk

Anders Mattssonsgatan 30
GÖTEBORG N — Telefon 26 36 45

J. HEDMANS Litografiska Tryckeri

Eftr. LISA KRUSE

Specialitet:

Reklam-,

Emballagestryck m. m.

Box 690 A — GÄVLE 1 — Tel. 228 92

NYHYTTAN

Kurort och enskilt sjukhem

Behandling av invärtes sjukdomar, blodtrycks-,
hjärt-, mag-, tarmsjukdomar och reumatiska åkom-
mor. Konvalescens och rekreation.

Moderna vatten-, ljus-, elektriska, massage- och
dietbehandlingar.

Vegetarisk och blandad kost. Utmärkt sportter-
räng och goda promenadvägar. Moderata priser.
Inga drickspengar. Begär prospekt. Tel. Järnboås 13.
Rumsbest. säkrast 10-12.

LÄKARE: MED. DR. GUNNAR SMÅRS

Post- och Järnvägsstation Järnboås

RESTPARTI RYABOTTNAR

Storlek 60 x 90 cm kr 13:50
80 x 130 " " 25:—
100 x 175 " " 38:—

Metervara, 120 cm bred kr 23:50/m
" 160 " " " 24:—/m

Bottnarna är vävda i prima lin
samt ylleinslag

RYAKUDDE 35 x 40 cm kr 3:37 pr st.

RETURRATT

Frakt tillkomper - Rejäl behandling

FABRIKERNAS GARNLAGER

Pixbovägen, Mölndal
Tel. Göteborg 27 81 85-86

(Obs! Ändrad adress!)

Chr. Rabens Eftr.

(A. Widman)

Kungsängsgat. 7 Uppsala Tel. 303 79

Affären etabl. 1849. Största sort. av
Sjukvårds- och Optiska artiklar.
Slipningar och reparationer utföras.

Köp solstickan!

GYNNA
SVENSK
INDUSTRI

Vård på konvalescenthem ger

Rekreation ● Vila

Vinter ● Sommar

- **KONVALESCENTHEMMET ALSBORG, HELGEVÄRMA**
Telefon: Växjö 0470/601 07 (Kronobergs län)
Plats för 14 gäster
- **FJÄLLFARARGÄRDENS KONVALESCENTHEM, UNDERSÅKER** (Jämtlands län)
Telefon: Undersåker 11 — Plats för 24 gäster
- **KONVALESCENTHEMMET BJÖRKEFORS, EDSBJÖRKE** (Värmlands län)
Telefon: Sunne 0565/271 65 — Plats för 26 gäster
- **FRITIDSGÄRDEN RAMNÄS, Postfack 42, TORUP**
Telefon: Torup 138 (Hallands län)
Plats för 20 gäster
- **KONVALESCENTHEMMET ÄSEN, ÄSLJUNGA**
Telefon: Klippan 600 09 (Kristianstads län)
Plats för 20 gäster
- **LÄNGASJÖNS SEMESTERHEM, ASARUM**
(öppet under sommarsäsong) (Blekinge län)
Telefon: Södra Hoka 11 — Vintertid Karlshamn 0454/11566
Plats för 22 gäster
- **SVANEHOLMENS VILOHEM, SVANHALS, OSBY**
(öppet under sommarsäsong) (Malmöhus län)
Telefon: 0479/117 14 — Exp.: Kamregatan 3, MÄLMÖ C
Telefon: 040/97 53 44 — Plats för 27 gäster

Förfrågan om plats

göres av sanatoriepatient hos sanatoriets kurator och för den som ej vistas på sanatorium hos dispensären eller genom Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjukas lokalföreningar

Eftervård ● Förebyggande vård

i avkopplande miljö och natursköna trakter